

mladika

5-6

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA
67
117 986 1984
3530733,5/6
COBISS ©

20. maj 1984:
mogočna slovenska
manifestacija
na goriškem
Travniku —
tumor, ki ga Slovenci
v Italiji
ne bomo pozabili

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

LETO XXVIII - ŠTEV. 5/6

KAZALO

20. maj 1984	61
Ljubka Sorli: 20. maj 1984 v Gorici	61
Ester Sferco: Šolska vrata se zapirajo	62
Jelka Cvelbar: Tudi na cesti pokažite, da ste Slovenci	62
Marta Kunaver: Kako drugače; Danes sem tako revna	63
Intervju s Francem Pohajčcem: Zbor Vesela pomlad v Parizu	64
Milan: In napolnjeni so bili vsi s svetim Duhom	65
Anton Slavič: Sinu	66
Jelka Cvelbar: Življenje ni praznik	67
Maks Šah: Odprti problemi naših šol	68
Mogoče ne veste, da...	69
V.V.P.: Gospa Eta	70
Pavle Merkù: Gabrovec	71
Narava, okolje, človek	71
Antena	72
Pod zbiralno lečo: Iz slovenske publicistike	75
Pod črto: Čigav Kras?	76
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Boris Pahor)	78
Ocene: E. Sferco: Celovski zvon; M. Jevnikar: Skupinska razstava v Peterlinovi dvorani	79
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Listnica uprave	
Priloga: RAST 17-1984, pripravlja uredniški odbor mladih (str. 65-68)	

Zunanja oprema:
Edvard Žerjal

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane 1500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 12.000 lir; nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 600 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti).

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

ŠIRIMO NAŠ TISK

Širimo slovenski tisk! Širimo dobri slovenski tisk! Lepo se to sliši. Toda kaj pa če je to samo fraza, da z njo peremo umazano slovensko vest ali pa še to ne... Ustavim se pred plakatom, ki me vabi v slovenščini na praznik »Noi donne« v Sv. Križu. Pripravlja ga Italijanska zveza žensk - Unione donne Italiane. Nič nimam proti temu prazniku. Toda sprašujem se, kdaj bodo slovenske ženske, ki so včlanjene v omenjeno zvezo, pripravile praznik v korist kakega slovenskega ženskega mesečnika ali tednika. Ne, tega problema pa res ne bo rešila še tako popolna globalna zaščita. Tiho asimilacijo uvajamo in podpiramo Slovenci sami.

R. T.

RAZGLAŠENI TONI

Bil sem vznemirjen, ko sem se vrnil z manifestacije v Gorici. Po tolikih letih končno takale vsenarodna manifestacija! Mislim si: taki so bili narodni tabori, ki so oblikovali slovenski narod v politično enoto. To veselje mi je kot kaplja pelina zagrenila fraza, ki jo je uporabil glavni urednik Primorskega dnevnika. »Zakrnjeni klerikalci,« je zapisal v uvodnik neko nedeljo. Verjetno je s tem mislil katoličane. Morda celo skavte, ki so počistili Travnik po manifestaciji, a se jih njegov dnevnik ni upal imenovati. In mene.

Š.V.

15.000 SLOVENCEV

Po uspeli manifestaciji v Gorici me je presenetila izjava italijanskega socialista. Rekel je skoraj dobesedno: Ne na manifestaciji v Gorici, na volitvah pokažite, da vas je petnajst tisoč! Kako preprosta in velika resnica!

U. M.

ODMEVI

Četrta številka Mladike je izšla v cvetočem velikonočnem okviru in je pravzaprav njegova napoved, posebno v leposlovnih prispevkih. Kar pa ne izključuje splošne sodobne črnoglednosti, ki pa je tudi tokrat tesno povezana z našo usodo.

Sam uvodnik je grenka izpoved naše vsakdanjosti, v kateri se za bodoče napovedujejo novi apokaliptični jezdec: poplava betona, onesnaženje, brezposelnost, uničenje...

Tudi tokrat je v prilogi izšla RAST, prispevek naše mladine, ki dokazuje njeno odprtost in informiranost v sodobnih stiskah. Pomlad je pri mladih uokvirjena v samo ljubezensko izpoved, ki je začetek in konec in edini smisel. Naj bo ta naš kažipot.

ESTER SFERCO
v radijski oddaji
KULTURNI DOGODKI
27. aprila 1984

DRAGA '84

19. študijski dnevi

PETEK, 31. AVGUSTA, OB 17.30

SOBOTA, 1. SEPTEMBRA, OB 16. URI

NEDELJA, 2. SEPTEMBRA, OB 10.30 IN OB 16. URI

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Ester Sferco, Maks Šah, Drago Štoka, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

20. maj '84

V nedeljo, 20. maja, smo bili v Gorici na Travniku deležni najlepšega doživetja: množičnost vseslovenske manifestacije, ki nas je vse spodbudila in okrepila v zavesti, da se pravilno zavzemamo za enotni nastop za doseg naših upravičenih zahtev, je prerasla vsako pričakovanje in dokazala, da smo z neokrnjeno zavestjo prestali dolgoletne zamude in odlašanja vladnih strank pri uresničevanju naših pravic. Potrjeni smo bili v prepričanju, da je vsa manjšina vzdolž meje od Kanalske doline do Istre zlita v celoto, ki je ne more in ne sme nihče razbiti ali ločevati in mora biti deležna enake in neokrnjene zaščite, ki jo predvideva ustava.

Manifestacija na Travniku je s simboli in pomeni, s katerimi je tako tesno povezana s slovensko in primorsko preteklostjo, potrdila na našem telesu znamenje slovenske pripadnosti in potešila dolgoletne sanje naših ljudi, potrdila je, da so časi zreli: mladim je vlila poguma in samozavesti, starejše generacije, ki so kot v sanjah doživljale slovenski dan na Travniku, pa je obdarovala z edinstvenim doživetjem, ki jim bo ostalo vklesano kot trajni mejnik v naši povojni manjšinski zgodovini: Slovenci iz treh dežel prvič združeni v idealnem objemu sončne Goriške — Travnik je postal z bazoviško gmajno nov simbol, ki nam bo kazal pot naprej od tega dne, ki smo ga bili potrebni in vredni.

Da je to bilo tako, je dokazala zgledno speljana manifestacija, ki predstavlja naš odgovor na žaljivo zanikanje našega obstoja in naših pravic, v duhu poti nenasilja, za kar smo se zavestno odločili.

Tudi našega nenasilja so se zbali in se ustrašili našega javnega prebujenja, na trgu. Niso ga razumeli kot opozorilo, da je mera polna in da je treba z odlašanjem in zavlačevanjem končno nehati: označili so ga kot izzivanje in motenje goriškega miru, a so nas prav oni sprejeli z nestrpnostjo trikolorskih letakov, ki so jih trosili z letaka in jih je veter nosil tudi preko meje (dejanje — kolikor je dano vedeti — ni bilo avtorizirano; ali bo kakšna posledica?). Tudi drugače so podtikali in omalovaževali našo vseslovensko manifestacijo, toda dejstvo je, da so bili presenečeni nad veliko množico, ki je napolnila trg pred Prefekturo in nad dejstvom, da je ni nihče izkoristil v strankarske in ideološke namene. »Za manjšino, vas je bilo kar dosti,« je ugotavljal visok vladni predstavnik.

Zamerili so nam, da smo in da smo to dokazali javno, na ugotovitev ali očitek, da nas je bilo dosti, bomo odgovorili tako, da nas bo drugič še več, če bo potrebno.

Samo majhen del desetisočglave množice pred cerkvijo sv. Ignacija v Gorici

LJUBKA ŠORLI

20. maj 1984 v Gorici

*Kakor Ivan Gradnik in njegovi,
z ognjem v srcu vdrli smo v Gorico,
da v en glas izterjamo pravico
tisoči pod grajskimi zidovi.*

*Tukaj smo! Tu hočemo ostati!
Vera v stvar pravično v nas je živa,
in zavest, da smo, neuničljiva.
Nočemo nikogar več se bati.*

*Travnik — priča naše zgodovine,
vseh krivic, tlačanstva, bolečine,
danes nam Slovencem svet je kraj.*

*Da bi ENO vedno se čutili,
da ne bi trenutka zamudili ...
Le naprej stremimo, ne nazaj!*

Šolska vrata se zapirajo

»Grenka je pot do učenosti,« je napisal Cankar in prav tako je izrazil slovenski arhitekt in pedagog Plečnik v dolgi vrsti stopnic proti čitalnici v ljubljanski Narodni in univerzitetni knjižnici. Koliko naših velikih ljudi bi lahko to potrdilo! Pa pravzaprav sploh ni treba vprašati slavnih mož — to nam dan za dnem dokazujejo zamišljeni obrazi naših učencev in njihovih učiteljev.

Šolska vrata se zapirajo. Tudi tokrat je mimo leto pouka, leto uspešnih in neuspešnih poskusov, leto tveganj.

Srečno, učitelj, ki si se leto za letom v negotovosti vzpenjal po stopnicah različnih šolskih poslopij in ti je med svojimi izpiti uspevalo spoznavati in ocenjevati skoraj vse naše nadobudne, ki si uro za uro presedel ob obveznih in puhlih predavanjih in se učil ob nerešenih križankah,

ki si s papirji stopil pred odvetnika, da bi branil svoja štiri leta univerze ...

Nasvidenje, večni suplent, ki si se »za narodov blagor« pulil za vse, kar se ti je zdelo dobro in koristno, ki si verjel obljubam in jim nasedal ...

In tudi tebi, učenec — zdravo, trdna bodočnost, pozdravljen, izumitelj nedejnih sleparij in ukan, šola ti je krepila negotovost in dvome, te krcala po jeziku in nerodnih domislicah, bil si žrtev nepopisnega papirja in nerazumljive solidarnosti, tišine v razredu in krikov na ulici. In vendar je v tvojem sreču vzkliklo zrno ljubezni do jezika in naroda.

Šolska vrata se zapirajo ...

Toda pustimo vendar vsaj majceno špranjo, da skoznjo lahko smukne razum, delavnost ... kultura ... — jamstva za uspeh.

ESTER SFERCO

»Tudi na cesti pokažite, da ste Slovenci!«

Mladina — to je žar, nosilna sila, ki s svojim elanom pomaga trudnemu petdesetletniku pozabiti, da peša, in mu vlije novih moči. Mladina je upanje nonotov in stricev, ki so mogoče že pozabili, zakaj je vredno živeti. Mladina pa je tudi kot spužva, ki vsrka vase vse, kar jo privlači: dobro, slabo, nečimrno in resno ...

Če mislim, da je moralni občutek zelo povezan z narodnostnim, se še ne čutim nacionalista, saj si po svetu ne želim delati sramote tudi zato, ker si je ne želim delati kot Slovenec. Morebiti je to dediščina mojega šolanja. Nas — generacijo, ki se je rodila tik po vojni in ki je miselno še zelo povezana s tistimi, ki so luč sveta zagledali med vojno — ni pravzaprav nihče pital z vnaprej pripravljeno ideologijo. V rokah so nas morda res imeli taki, ki jim nekateri danes po radijskih valovih v labodjem spevu premetavanja rdečih in belih figuric po zaprašeni šahovnici zgodovine očitajo, da niso z našo šolo imeli nič skupnega. Dali pa so nam trdne osnove, da vemo, kdo smo; in s seboj so prinesli toliko pisane raznolikosti, ki so nam jo znali posredovati, da smo si mogli izoblikovati kritičen pogled na svet.

Kdor si bodi nam danes res ne more soliti možganov!

Če že ne drugače, smo za Antona Medveda in Franceta Balantiča, naj se tu omejim le na dve imeni iz slovenske književnosti, slišali mnogo prej, preden nam je mogel profesor na ljubljanski fakulteti oprezno govoriti o nji — in to samo na slavistiki.

Odstopanja so seveda povsod — morda zato, ker to podčrta jasnost pravila.

Ko se mi je pred časom zgodilo, da sem prisostvovala kraji v trgovini — fantič kakih dvanajstih let, ki so ga zasačili pri dejanju, je izmaknil par rokavic — me ni toliko bolelo dejanje samo, kot pa dejstvo, da je bil Slovenec. Kajti nam so vsakič pred odhodom iz šole dejali: »Tudi na cesti pokažite, da ste omikani. Pokažite, da ste Slovenci!« Morda zveni to danes anahronistično, toda takrat se še ni razvila miselnost: sedaj, ko vas iz šole spustimo, delajte, kar hočete, saj vas nismo dolžni nadzorovati zunaj našega delovnega časa. In včasih je bila razlika v vedenju tako očitna, da so se nas čutili dolžne pohvaliti tudi ljudje, ki so bili sicer druge narodnosti.

Morebiti so res bili meandri naše narodne zavesti v mojih najstniških letih preveč zavijugani, da bi nam kadarkoli prišlo na misel vabiti na Prešernovo proslavo (dan je bil takrat še popolnoma Prešernov) dijake druge narodnosti, ker se tudi oni niso nikoli spomnili na nas. Vem pa, da smo bili, kljub stereotipnosti teh proslav, v dvorani dostojni, popolnoma v svesti si, zakaj smo tam, brez kasnejših neumnih izpadov.

Seveda so tovarišstvo, pobratimstvo, dobro sosodstvo ... čudoviti pojmi, če se le od prevelikega navdušenja ne nalezesh najprej negativnosti in puhlosti. Za to, da kažejo pravo smer in pravo mero, pa so poklicani in odgovorni vzgojitelji: učitelji in starši.

Ta prava mera pa je včasih pri naših vzgojiteljih vprašljiva. Kar se spodobi še mlademu učitelju, ki v mladostnem zanosu kroti svoje prvo in drugošolčke, morda ni več primerno za tiste, ki so stopili na odgovornejša mesta. Kar se lahko dogaja v majhni šoli zapuščene vasice, ni dopustno na šoli, ki je za našo skupnost reprezentančna, zaradi svojega vidnega mesta. Taka šola bi morala imeti na čelu reprezentančno osebo, zavzeto za

svoje delo, v svesti si svojega položaja. Predvsem pa slovensko usmerjeno, mimo skrivalnic funkcionarstva. Toda, žal, so danes zelo redki tisti, ki se ne enačijo z italijanskimi kolegi, ki gre za interese naše šole, in ki so zmožni iti preko tistega »plačanega«.

Žalostimo se, ko beremo o čedalje pičlejšemu vpisu v naše šole, tudi zato, ker gre konec koncev za delovna mesta! Po drugi strani pa kažemo zelo majhno stopnjo te zavesti, ko dezertiramo npr. seminarje, ali ko niti v stvareh, ki se dotikajo blaginje naših otrok in s tem bodočnosti našega naroda, ne znamo stopiti iz okovja naših različnih taborov, da bi se vpregli v isti voz — saj nas vendar ni toliko kot Kitajcev! Še več! Še celo to se dogaja, da tisti, ki bi moral ta voz

voditi, mlati raje prazno slamo v barijarih, ki vodijo prej v hudobijo kot pa v konstruktivno kritiko, in se prekanjeno potuhne, ko bi moral reševati probleme. Tako drči voz naše slovenske šole v prepad, ne da bi ga kdo zaustavil, morda v rokah koga, ki se je v pravem trenutku znašel s pravimi papirji v roki, pa čeprav s prazno glavico. Na koncu se je tistim, ki jim je bil favorit, izmuznil kot podivjan žrebec in sedaj samosvoje bezlja po prostiranih planjavah našega neusmerjenega šolstva.

In tako je tudi prav — vsaj dotlej, dokler bomo na roditeljskih sestankih na dolgo razpravljali, katere barve naj bo nit za vezenje, in bomo kot predstavnike razreda izbirati odsotne, ki se funkcije ne morejo ubraniti.

Zato se ne smemo čuditi, ko si v svoji nekontrolirani dopustnosti, ki ji nadevamo ime demokracija, dovoljujemo doma žaljivo izražanje o vzgojiteljih, da z neodgovornim besedičenjem nepopravljivo omajamo vero v sposobnosti in v resničnost tiste osebe, ki znanje posreduje. Na tak način nudimo še razlog več za mlačnost tistim staršem, ki so pozabili, da so Slovenci, ker se doma sporazumevajo v tržaščini. Njihov otrok je morda iz koristiljublja v slovenski šoli, pa se še v četrtem razredu izraža da ga je »na feštin prinesla mama z avtom«. Taki starši so neuničljivi in neranljivi: ob težavah v šoli imajo odgovor pripravljen: »Ga bom pa vpisala na italijansko šolo!«

JELKA CVELBAR

MARTA KUNAVER

Kako drugače

*Kako drugače
sem predstavljala si vse,
ko sem bila otrok.*

*Svoboda
bila je žena z dvignjeno desnico
in v drugi roki
pest.*

*In mnogo so besed
porabili za to,
da so ovenčali jo
s slavo.*

*Zdaj pa vem,
da je svoboda
v neobremenjeni duši
v poletu misli
ki se kot galeb
pno do neba.*

*Da tisti
ki svobodo res ima
z velikim spoštovanjem
hrani si zaklad svoj dragocen
in ko spoznal ga je do dna
pusti živeti drugim.*

*Svoboda,
to vsemirje je duha.*

*Kako drugače
sem predstavljala si vse
ko sem bila dekle.*

*Ljubezen:
poljub dveh na plakatu
sladka popevka »Io ti amo«
in princ iz pravljice
in happy end...*

*Pa sem spoznala to
da je ljubezen
bolj grenkega
kot sladkega okusa
da je to nežna roža
ki nikdar ji nege ni zadosti
ko dal si vse
še nisi dal ničesar
in ceniš jo šele
ko je ni več.*

Danes sem tako revna

*Danes sem tako revna
brez prebite pare v žepu
niti ne morem k frizerju
lahko se grem potepat po mestu
tiščat nos na izložbe
sanjat o pravljичni deželi.*

*Danes sem tako revna
da lahko podarim prijazen nasmeh
starki, ki me začudeno gleda.
Veš, danes sem tako revna, kakor ti.*

*Potem ko vse preiščem
pregledam
prehodim
ko se upehana vrnem
si posadim najmanjšega v naročje
polulanega do vratu
se smejem in žarim
stisnem ga k sebi.
Ti, moj zaklad!*

Mladinski pevski zbor Vesela pomlad je gostoval v Parizu

Mladinski pevski zbor »Vesela pomlad« z Opčin je zadnje dni aprila obiskal Slovence, ki bivajo v Parizu, in jim tja ponesel nekaj mladostne sproščenosti in slovensko pesem. Ker so se mladi pevci že v drugo podali na daljšo pot za obisk rojakov, ki živijo daleč od domovine — lani so namreč bili v Rimu — smo ob tem gostovanju sklenili objaviti pogovor s Francem POHAJAČEM, ki je zbor ustanovil in ga od vsega začetka tudi vodi.

Gospod Pohajač, vi ste dirigent zbora »Vesela pomlad«, njegov ustanovitelj in glavni motor. Lani ste bili gostje rimskih Slovencev, letos pa ste obiskali slovensko kolonijo v Parizu. Kako ste prišel na zamisel za ta gostovanja?

Zamisel za ta gostovanja je tesno povezana z vzgojno programskim načrtom, ki ga leto za letom izdelamo s svetom sodelavcev - staršev MPZ »Vesela pomlad«. Načrtovanje teh gostovanj pa seveda izhaja tudi iz poznanstev, ki jih imam iz teh ali onih srečanj z odgovornimi posameznih slovenskih društev v Evropi, Kanadi in ZDA. Slovenci po svetu, organizirani po društvih, zelo radi gostujejo svoje sorojake. Reči pa moram, da so predvsem željni nas iz zamejstva in to mladine. V veliki meri sem to doživel leta 1980, ko sem z ansambлом »Galebi« in pevskim tercetom »Mavrica« gostoval med našimi rojaki v Kanadi in ZDA. Ob gostovanjih MPZ »Vesela pomlad«, lani v Rimu in letos v Parizu, pa sem to doživel še v večji meri. Prvič zaradi mladostne razigranosti, ki jo ta-

ko število mladih prinaša, drugič pa zaradi petja, ki prevzame slehernega, ker prihaja iz tolikih mladih grl.

Kdo vam je dal konkretno pobudo za ta gostovanja, kdo vam je pomagal?

Pobuda za gostovanja izhaja iz petja samega, ki je cilj vsakega zbora in torej tudi MPZ »Vesela pomlad«. Pri svojem delu se sooča s pemimi, ki so nastajale prav takrat, ko je naš narod doživljal važne premike v svoji zgodovini, ga osveščale ter zvesto in odločno spremljale do današnjih dni. Te vrednote so oblikovalke vseh naših pesmi, posebno pa narodnih. Ko te prodrejo v srce mladih pevcev, ne morejo tam ostati. Ponesti jih je treba tja, kjer so jih najbolj željni, najbolj potrebni in zanje najbolj hvaležni. In to so v prvi vrsti naši rojaki po svetu. Da ta prenos pesmi »iz srca do srca« MPZ »Vesela pomlad« lahko uresničuje, imajo zaslugi vsi tisti, ki podpirajo naše delo. V prvi vrsti so to starši. Kdor srčno osvoji neprecenljive vrednote petja kot vzgojnega sredstva, mu ni žal tudi še tako težkih materialnih izdatkov, brez katerih si seveda gostovanj za tolikšno število ljudi ni moč zamisliti.

Kakšen je bil program vašega večdnevnega bivanja v Parizu?

Program je bil natančno izdelan že doma. Obsegal je nastopni del in z njim povezan ogled najvažnejših znamenitosti Pariza.

Posnetek z Eifflovim stolpom v ozadju za spomin na pariške sončne dni

Koliko nastopov ste imeli?

Imeli smo štiri nastope. V soboto, 28. aprila smo zvečer nastopili za slovensko mladino v Chatillonu. V nedeljo, 29. aprila smo ob 10.30 peli pri maši za francoske vernike v cerkvi Saint Marcel. Isti dan smo popoldne ob 16. uri v Chatillonu peli pri slovenski maši in nato ob 17. uri imeli skupaj z ansamblom »Zvezde« ce-lovečerni koncert.

Verjetno ste bivanje izkoristili tudi za ogled znamenite francoske prestolnice?

Ker nas je v Parizu spremljalo čudovito sončno vreme, v celoti odgovarjajoče našemu imenu »Vesela pomlad«, smo ves možen prosti čas izkoristili in si tako ogledali: mogočen in enkraten Eiffelov stolp, Napoleo-nov grob, Champs de Mars, Palais de Chaillot, z metro-jem se popeljali do Galeries Lafayette, Sacre Coeur, No-tre Dame, St. Chapelle, Arc de Triomphe, Concorde, čudoviti Versailles, Pampidou itd.

Zbor Vesela Pomlad na Place de la Concorde

Kakšen je bil odmev na vaše nastope v Parizu?

Naj tukaj navedem najprej besede rektorja slovenskega dušnopastirskega središča g. Naceta Čretnika: »Slišali ste željo naj vesela pomlad pride med nas. Vesela pomlad je veselje, prinašajo nam veselje. Slovenska pesem prinaša povsod veselje. Tudi po dolgem času, človek se vedno rad spomni slovenske pesmi, slovenske pomladi. Vsi se zavedamo, da na Primorskem delajo v težkem položaju, pod hudim pritiskom italijanske večine. To je tudi za nas nauk, da bi tudi mi tukaj, ko ni nobenega pritiska, znali gojiti svojo narodno zavest, ljubezen do slovenske pesmi in slovenske besede. V tem smislu jih vse prisrčno pozdravljam in se jim zahvaljujem, da so prišli. Mladim pevcem pa se zahvaljujem še zlasti zato, da nam s svojo pesmijo pokažejo veselje in ljubezen do slovenske besede. Vidite, to bi rad, da bi mi vsi nocoj odnesli odtod.« In še besede predsednika Društva Slovencev v Parizu g. Cirila Valanta: »V imenu Društva Slovencev v Parizu se vam, otroci, mladi, mlajši, pa tudi starejšim, tistim, ki so žrtvovali čas in delo, da so Vas pripravili in pospremili med nas, najlepše zahvaljujem. Mislim, da ste nam prinesli košček domače zemlje, ki jo marsikdo med nami toliko potrebuje. Lahko ste zgled naši mladini tukaj, čeprav mi mogoče živimo še v težjih pogojih zaradi oddalje-

ŽIVA BESEDA

In napolnjeni so bili vsi s svetim Duhom

— Zvečer tistega dne, prvega v tednu, je prišel Jezus pri zaklenjenih vratih (tja), kjer so iz strahu pred Judi bili učenci ...

Po Gospodovi smrti so imeli učenci občutek praznine, zapuščenosti, tesnobe in strahu. Razočarani nad dogodki zadnjih dni, so se čutili nemočne, da bi nadaljevali z delom med ljudmi, ki so njihovega ljubljenega Učenika pribili na križ. Nekdanje navdušenje, veselje in upanje je utonilo v tišini zaprtega prostora.

— Toda nekega dne ... je nastal nenadoma z neba šum, podoben bližajočemu se silnemu viharju in je napolnil vso hišo, kjer so sedeli ... In napolnjeni so bili vsi s svetim Duhom ...

Po tem dogodku gre Peter z drugimi pred množico in odkrito oznanja, da je Jezus božji Sin.

Sveti Duh je iz teh preprostih mož, polnih strahu, naredil pogumne in neutrudne oznanjevalce vesele novice odrešenja. Naenkrat so spoznali, da ne morejo več držati zase čudovite resnice, ki so jo spoznali in živeli ob Jezusu.

Kdor hoče tudi danes srečati in sprejeti Gospoda, mora nasloviti svoje iskanje:

— na odkrito in pošteno pričevanje njegovih učencev,

— na iskreno in delovno vero tistih, ki sprejemajo v svoje življenje božjo besedo.

— Gospod,

pošlji tudi nam svetega Duha
po katerem prihaja božja milost
in vse dobro.

Tudi mi danes

— kristjani našega časa —

smo polni strahu;
osamljeni pred svetom,
ki vidi samo sebe.

Gospod,

daj nam moči svojega Duha,
da bo strahove in komplekse našega srca
zamenjal osrečujoči ponos,
da je biti tvoj učenec lepo.
Samo ti nas odpiraš novemu,
boljšemu.

MILAN

nosti, zgled našim staršem, ker v zamejstvu ohranjate slovensko besedo in delujete na tem, da tista zemlja ostaja slovenska. Hvala Vam!»

Kako so vas sprejeli Slovenci?

Gostoljubnost je težko opisati. Bila je enkratna.

Kako pa so vas sprejeli Francozi?

Zelo so nas presenetili z domačnostjo in velikim spoštovanjem do nas kot manjšine. Saj so nas pozdravili tudi v slovenščini.

Kaj pomenijo taka gostovanja za mlade pevce?

Tukaj bi pristnejši odgovor prišel lahko samo iz vrst pevcev samih. Prepričan pa sem, govorim iz izkušenj, ki jih imam po tolikih gostovanjih, da pesem, s katero so

Izmenjava pozdravov in daril

mladi pevci razveselili naše rojake po svetu in jim prinesli košček domače zemlje, pušča svoje korenine v srcu slehernega in s svojo neprecenljivo in nevsiljivo močjo prihaja na dan prav takrat in tam, kjer človek najmanj pričakuje.

So taka gostovanja za mlade pevce naporna?

Vsako dobro zastavljeno delo zahteva veliko napora. Gostovanja s pesmijo pa od mladih pevcev zahtevajo še dodatne napore. Najprej doma, ko mora biti vsaka pesem dobro izdelana, to pa zahteva vaj in vaj. Potem pa na kraju samega gostovanja, ko morajo pevci tenkočutno paziti na svoje nenadomestljivo »glasbilo« — grlo. Dovolj so majhne vremenske spremembe, večja utrujenost in že je v nevarnosti lepota pesmi, ki jo nosijo s seboj.

Vaši otroci odraščajo. Kaj bo s temi pevci, ki zdaj tako marljivo in pridno vadijo in nastopajo? Ali ni škoda, če bodo petje opustili, ko bodo odrasli?

Odraščanje je sestavni del človekovega življenja. Ko gre za odraščanje, s katerim je povezano petje, kaže to na plemenitejšo in občutljivejšo odraslost in zrelejši odnos do svojega jezika, pripadnosti narodu in kulturi na sploh. Vedno mi je težko pri srcu, ko ta ali oni zapušča vrste pevskega zbora. Vesel pa sem, da vsi ostanejo prijateljsko vezani na prehojeno pevsko pot. Fantovska stran pri MPZ je gotovo najbolj ogrožena, ker pač zaradi mutacije morajo prekiniti petje za več let. Pri dekletih

te ogroženosti ni. So pa zato prisotni drugi razlogi, katerih pozitivna rešitev je odvisna od iznajdljivosti pevsega pedagoga in okolja, v katerem ta dekleta živijo. Možnosti za vključitev v odrasle zборе pri nas na Opčinah ne manjkajo. Seveda pa je vključitev v te zборе odvisna od privlačnosti pevskega programa, resnosti dela pri vajah in usposobljenosti pevskih pedagogov. Seveda petje v zboru ni razvedrilo, ampak zavestno sprejetje globoko vsebinskih nalog, ki zahtevajo stalno spoprijemanje s samim seboj, pevsko izpopolnjevanje in s tem povezano duhovno presnavljanje, osveščanje ter preobrazbo, ki jih pesem terja, če hočemo, da ostane živa, oživljajoča in sporočilna tako za pevce same, kot za vse tiste, ki ji prisluhnejo.

Boste letos sodelovali na reviji MPZ Slovenije v Zagorju?

Predsednica Komisije za MPZ Majda Hauptmann nas je povabila na to revijo, ki bo od 16. do 19. maja letos. Vabilu smo se z veseljem odzvali. MPZ »Vesela pomlad« bo nastopil na zaključnem koncertu v soboto, 19. maja ob 17.30. Nastop je zelo zahteven, čeprav ni tekmovalec. Kljub temu ima odločilen pomen za nadaljnji kakovostni razvoj vsakega zbora. Nastopi na tej reviji so strokovno ocenjeni s strani visoko kvalificiranih pevskih pedagogov Slovenije. MPZ »Vesela pomlad« se bo na tej pevski preizkušnji skušal kar najboljše predstaviti.

Kakšne načrte imate za bodočnost?

Bodočnost naših načrtov in njihovo vsebino narekuje nastopi doma in vabila na gostovanja. Pesem je pri MPZ »Vesela pomlad« dobila svoj nov življenjski prostor. Privablja in osvešča lepo število mladih s Ferlugov, Banov, Opčin ter nekaj tudi od drugod. Ustvarja prijateljske vezi med starši in tako omogoča sebi čim ugodnejše okolje za trajnejše delovanje. Od vseh si pa tudi želi, da jo ponese mo širo po svetu, kjer žive naši slovenski bratje in sestre.

*Na vprašanja odgovarjal
zborovodja Franc Pohajač*

ANTON SLAVIČ

SINU

*Moj dragi, glej, kako ljudje živijo:
pograbil vsak bi rad svoj kos kolača,
pa vzemi kralja, vzemi postopača,
vsi za svoj delež sreče se borijo.*

*Vsi gledajo, da si kaj pridobijo,
svoj obolus za to prav vsak rad plača.
In vsak neguje svojo iluzijo,
čeprav mu usoda trud s trpljenjem vrača.*

*Pri tem pa vsi na ves glas govorijo,
da se vse to pehanje sploh ne splača.*

ŽIVLJENJE NI PRAZNIK...

(Nagrajena na natečaju Mladike)

Kratkonogi možicelj s kodrastimi lasmi in s štrlečimi brki na obraščenem obrazu je nagubal nos, da bi si popravil zlatoobrobljena očala, in se še naprej blaženo napihoval visoko v oblakih, kamor ga je poslala Skupnost kulturnikov govoreče zveze za nagrado. Bil je v devetih nebesih! Tukaj je lahko izražal vse, kar mu je padlo na pamet. Imel je svojih dvajset minut napihovanja; le popkovina s kisikom ga je vezala na matično domovino. Tudi v tem kisiku pa so bili, za vsak slučaj, razpršeni molekularni delci pravovernosti, da bi se napihovelec niti za hipec ne spozabil in se slučajno odmaknil od pravih idej. Pa, saj bi se nikakor ne odmaknil — bilo mu je povsem jasno, da pomeni katerikoli najmanjši odstop od pravovernih idej večno izgnanstvo v Nemo deželo.

V Nemi deželi ni bilo »posvečenih«, v njej so morali molčati tisti, ki jim pravoverne ideje niso bile pogodu. Mark Koder ni hodil rad v deželo Nemih, niti na inšpekcijo, raje je čez nasprotnike, ki so bili tja izgnani, robantil od daleč. Bilo je tudi jasno, zakaj: pravovernost si je prislužil s tem, da je obrnil hrbet in obtožil celo vrsto svojih znancev. Toda o tem ni rad govoril!

Mark Koder je na svoj način ljubil sovražnike, če bi jih ne imel, bi si jih izmislil, saj so ga sovražniki delali pomembnega in važnega! Robotosti, ki si jih je izmišljeval na njihov račun, pa so dajale vsebino stvaritvam, ki bi se drugače polegale kot izpihnjen balonček. Tako je v list Poljubni drekač, pri katerem je bil kot urednik soudeležen, pisal in pisal čez tega in čez onega, članke dajal v evidenco s tem, da se je v lastnem listu vljudno zahvaljeval za objavo, in se potem samozadovoljno hahljal ob misli, kako se njegovi sovražniki zvišajo.

Iz Neme dežele je proti rdečemu balonu za napihovanje pod oblaki gledalo več oči. Vedeli so, kdo je v njem, saj so tisti, ki jim je tako ali drugače uspelo v Govoreči zvezi priti do kakega stolčka, imeli osebne balone za napihovanje, ki so jih posebej označili, vsak po svojem okusu. Na balonu visoko pod nebom pa so se svetile velike črke MARK KODER.

Ivan Kvas se je za trenutek zamislil, vzel iz pisalnega stroja papir, na katerega je dotlej tipikal nadaljevanko o Nemi deželi in vstavil nov list. Natipkal je kratko pismo.

Spoštovano uredništvo!

V prilogi vam pošiljam prvo poglavje svojega znanstveno fantastičnega romana. Že v naprej se vam prav lepo zahvalim za objavo, kot smo bili domenjeni!

S spoštovanjem
Ivan Kvas

Ivan Kvas je nato vstal, se pretegnil, pogledal skozi okno v vedri dan, ki se je bližal koncu, in stopil iz svoje sobe na hodnik. Tu ga je zmotilo nihalo pri stenski uri — pogledal je na številčnico: 'Že pet!' ga je prešinilo. »Mojcaaa!« se je zadržal na ves glas. »Marš h kotalkanju!«

Iz sosednje sobe se je prikadilo v naslednjem trenutku drobceno dekletce s čezmerno velikima kotalkama na rami in odfrčalo skozi zunanja vrata na kotalkališče.

'Da ne bodo rekli, da ne pošiljam svojih otrok k našim društvom!' je pomislil. Oddrsal je nato v svojih nizkih copatah v kuhinjo, da bi poiskal ženo — našel pa je na mizi listek: »Nočem te motiti! Šla sem na ustanovni sestanek Zveze naprednih žena! Če si lačen, odpri hladilnik!«

'No ja!' je pomislil, 'Tudi to je potrebno, da nas ne bodo imeli za zarukane nazadnjake.'

Odprl je hladilnik, si nalil iz njega mleko v kozarec in odprl dnevnik. »Viš ga šmenta!« mu je kar ušlo izza stisnjenih ustnic. »Tudi ta je umrl! Že spet sovaščan.« Saj ga pravzaprav še dobro poznal ni, pa vendar!

Spil je mleko, si obul čevlje in nadel suknjič, vzel iz svoje sobe pismo za uredništvo revije in skrbno zaklenil za sabo hišna vrata.

Do pošte je bilo slabih deset minut hoda. Na poštnem uradu je oddal priporočeno pismo, poslal na uredništvo krajevnega dnevnika svoj prispevek, »namesto cvetja na grob«, za umrlim sovaščanom; 'Da me ne bodo imeli za stiskača ...' in že hotel stopiti na ulico, ko ga je ustavil sivolasi dolgin v modni obleki. »Hej, Ivan!« »Zdravo, Sandi!« »Kako je kaj?« »Dobro — pa s tabo? In družina?« »Vsi v redu, hvala! Veš kaj, Ivan, nekaj sem te hotel vprašati. Kako kaj tvoji posli sedaj, ko je meja zaprta?«

»Ja, veš, kljub vsemu sem na novo odprl urad za uvoz in izvoz.«

nadaljevanje na 70. strani ■

Odprti problemi naših šol

S časom naprej in z njim mora tudi šola

Bližamo se tretjemu tisočletju. Novo stopa pred nas, z vsem novim se moramo soočiti. To velja tudi za šolo. Gremo proti letu 2000, šola pa še vedno tiči in hodi po starih in izhojenih tirnicah. V naprednih državah stopajo v šolo novi tehnični predmeti in pripomočki, pri nas pa se prepiramo o primernosti normalnega, podaljšanega in celodnevne pouka. Ko se odločamo za eno, manjka drugo. V obvezno šolo hočemo k tradicionalnemu učitelju dodati še enega, pa niti prvi ni dobro pripravljen za svoj poklic.

V začetku maja je bil v Trstu pomemben simpozij, ki je obravnaval dejanski nivo šolstva v Italiji. Ugotovljeno je bilo, da naš dijak, ki konča licej, zna veliko manj kot njegov japonski sovrstnik, ki je končal tretji razred nižje srednje šole. To velja predvsem za tehnično-znanstvene predmete, kot so: fizika, kemija, elektronika, informatika itd. In kdo je temu kriv? Učitelji? Gotovo. Toda ta krivda je v sistemu, ki edini ne predvideva posebne priprave, posebne praktične in strokovne priprave. Dvajset let se na primer pripravlja reforma višje srednje šole in njena izvedba bo zahtevala, kdo ve še koliko časa in finančnih sredstev.

Danes vsi vidijo, kaj ni prav, kje se zatika, kakšna je diagnoza. S terapijo pa si nihče ne upa začeti. Res je, da je cena vsake reforme visoka in da ni finančnih sredstev, zlasti ob današnji svetovni krizi. Na reformo, ki jo hočemo, se moramo tudi resno pripraviti. Predvsem bo treba pripraviti učni kader. V načrtu je dvig izobrazbe učiteljev osnovnih šol. Morali bodo imeti univerzitetno izobrazbo. Že v osnovno šolo bodo stopili novi predmeti in predmetniki in šolsko obveznost bodo dvignili še vsaj za dve leti.

Neobvezno višje šolanje bo mnogo bolj specializirano kot doslej, ker življenjska praksa narekuje novosti.

V načrtu je, da bodo v vsedržavnem šolskem svetu v Rimu razpravljali o univerzitetnem izobraževanju osebja slovenskih šol v Italiji. Izobraževanje slovenskih šolnikov v Italiji bi načelno moralo biti v slovenščini. Toda tu nastopijo takoj praktične težave. Šolniki se šolajo v Italiji in učenci bodo iskali zaposlitev v Italiji. Univerzi v Trstu in v Vidmu, kjer se šola večina naših šolnikov, ne razpolagata z ustreznimi uslugami, poleg tega pa si naši šolniki ne smejo zapirati poti. Za poučevanje na slovenskih šolah bi pač morali poskrbeti z dodatnim izrazoslovjem.

Za poučevanje slovenščine pa bi se na vsak način morali izobraževati in izpopolnjevati v Sloveniji. Toda ne na skrajšanih tečajih, kjer bi dveletni študij veljal za štiriletno fakultetno izobraževanje. Izpopolnjevanje da, toda ne po kakih bližnjicah. V Sloveniji noben profesor

nima samo dveletnega univerzitetnega študija. Po končanem študiju v Italiji naj sledi izpopolnjevanje v Ljubljani, ali pa normalni štiriletni študij na fakulteti v Ljubljani in naj se potem prizna doseženi študijski naslov.

Seveda bodo takoj nastopile težave. Doslej je pri nas na vseh šolah pouk slovenščine še povezan s poukom zgodovine, zemljepisa, latinščine in grščine. Pač odvisno od vrste šole, na kateri kdo poučuje. Same slovenščine ni nikjer. Morda bo nova reforma v tem pogledu kaj spremenila.

Seveda si naši šolniki ne smejo, kot sem že omenil, zapirati vrat na vsedržavne šole, če na slovenskih ne bo dovolj mest. Napovedi o vpisih so zelo mračne.

Kot mora vsak naš učenec imeti možnost, da v primeru preselitve v notranjost države lahko nadaljuje na italijanskih šolah, tako morajo imeti tudi šolniki možnost, da se lahko zaposlijo na italijanskih šolah. Naši učenci in šolniki lahko prestopajo na italijanske šole, ker imajo enake učne programe in je slovenščina le še dodatni predmet, ne more pa veljati isto za Italijane, ker je za slovenske šole pogoj pripadnost k slovenski etnični skupini in znanje slovenščine; na drugi strani pa tega ni.

Naj ostanejo naši šolarji brez šolskih knjig?

V zadnjem času slišimo iz vrst naših šolnikov tožbe, da ni potrebnih učnih knjig. Prav v teh dneh se sestajajo posamezni šolski zbori, da izberejo učne knjige za prihodnje šolsko leto in ugotavljajo, da za veliko predmetov učnih knjig ni, ali pa so že pošle, nekatere pa so zastarele in ne ustrezajo več učnim programom. Res je, da veliko učnih knjig gre iz rok v roke. Vendar če učne knjige ni, ni kaj posojati, kaj predajati. Pri Deželnem šolskem uradu je posebna posvetovalna komisija, ki skrbi za učne knjige, razpisuje natečaje za sestavo novih knjig, oziroma za prevode. Toda že dalj časa je delo te komisije, kar zadeva šolske knjige zastalo. Baje ni denarnih sredstev. Večje število predloženih in odobrenih rokopisov čaka na tiskarno, drugi učbeniki so v delu in tretji so nujno potrebni, da jih sestavijo in oskrbe. Res je, da je finančna postavka 105 milijonov, predvidena po zakonu št. 932 z dne 22. decembra 1973 za tisk na videz visoka in prva leta ni bila niti v celoti izčrpana, je pa ob današnjih cenah ta vsota prenizka. Število potrebnih knjig pa je vedno večje. Zbori posameznih šol morajo pohiteti z zahtevami in predlogi, šolniki se morajo vreči na delo za sestavo izvornih del ali na prevode, sicer bomo ob letu v še večji zagati. Šolskemu uradu priporočamo malo več poslušanja, posvetovalni komisiji pa naj bo bolj prožna in če potrebno tudi nadležna.

Slovenščina v javnih dopisih

Nemalo nejevolje in začudenja je v slovenski javnosti in med treznimi Italijani zbudila vest, da je Računski dvor nedavno ponovno zavrnil registracijo dekreta ravnateljstva drž. trgovskega zavoda »Ž. Zois«, s katerim isti ravnatelj dovoljuje krajši bolezenski dopust članici profesorskega zbora. Gre konkretno za dvojezični dekret iz leta 1979, podoben številnim podobnim dekretom iz prejšnjih let. Računski dvor je vztrajal nad »nepravilnostjo«, ker je dekret dvojezičen. Ravnatelj šole je vsakokrat vračal dekret in se skliceval na pravne norme, da imajo slovenske šole pravico dopisovanja z javnostjo v obeh jezikih. Pri tem se je ravnatelj skliceval na Ukaze in Okrožnice bivše ZVU.

V Okrožnici št. 7 z dne 8. okt. 1945 je jasno zapisano ... »Vsa spričevala in dokumenti, ki jih izdajajo omenjene šole, so pisani v slovenščini in so enakovredni spričevalom in podobnim dokumentom, ki jih izdajajo druge državne ustanove iste stopnje...«

Prav tako Okrožnica št. 8 z dne 8. okt. 1945, ki ponovno zagotavlja: ... Vsa spričevala in dokumenti, ki jih izdajajo omenjene šole, so pisani v slovenščini za tržaško in goriško cono in v hrvaščini za občino Pulj in so enakovredni ...

Ukaz ZVU z dne 8. nov. 1948 ponavlja isto zagotovilo. Posebni statut, ki je priložen Londonskemu sporazumu pa v 5. točki izrecno zagotavlja: ... »da so pripadniki jugoslovanske etnične skupine v coni, ki jo upravlja Italija, in pripadniki italijanske etnične skupine, ki jo upravlja Jugoslavija, svobodni v rabi svojega jezika v osebnih in uradnih odnosih z upravnimi in sodnimi oblastmi obeh con. Javni akti, ki zadevajo pripadnike obeh etničnih skupin, tudi sodni izreki, bodo v prevodih odgovarjajočega jezika.

8. člen Osimskega sporazuma pa prav tako zagotavlja, da obe podpisnici ohranjata določila Posebnega statuta. Vse to na Računskem dvoru vedo. In če smo dosledni, se vprašujemo:

1. Kako to, da državna tiskarna tiska slovenskim šolam dvojezična spričevala?
2. Kako to, da se z dvojezičnimi maturitetnimi diplomami lahko naši kandidati vpisujejo na katerokoli državno fakulteto in se nemoteno priglašajo na državne javne natečaje?
3. Kako to, da državna tiskarna nabavlja našim šolam dvojezične kovinske pečate?
4. Kako to, da je prej Generalni vladni komisariat in danes Deželni šolski urad prevzel tiskanje slovenskih učnih knjig in zakon št. 932 z dne 22. decembra 1973 daje temu uradu na voljo 105 milijonov Lir?

Kako to, da je en sam dekret tako pregrešen, da ni vreden registracije, ko pa so vendar vsi starejšega in mlajšega datuma iste šole prav tako dvojezični in jih ne vračajo? Pa tudi druge slovenske šole se drže istega načina in vendar gre vse gladko, ali pa vse leži in čaka na boljše čase, ko se bo vsa podobna komedija ponavljala.

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je prof. Karel Bajc, ki uči matematiko in fiziko na liceju Prešeren v Trstu, prevzel tudi serijo predavanj na matematičnem oddelku filozofske fakultete v Ljubljani, in sicer iz predmeta »linearno nihanje«.
- da bodo FERIAE LATINAE — pol študijsko pol letovanjsko srečanje, ki ga organizira nemški univerzitetni profesor p. Suitbert in na katerem je občevalni jezik latinščina — letos od 28. julija do 4. avgusta v Stični na Dolenjskem ...
- da je bil p. Franc Husu, katerega italijanski prevod knjige dr. F. Grivca »Sveta Ciril in Metod« je pravkar izšel v Rimu v založbi Slovenske teološke akademije, službeno prestavljen v Palermo ...
- da 95 odst. vseh beguncev na svetu prihaja iz marksističnih dežel in samo 5 odst. iz nemarksističnih ...
- da so vsa gostišča okrog Medjugorja v Hercegovini vnaprej zasedena v širini 40 km in za dobo treh mesecev ...
- da bi po mnenju strokovnjakov OZN Bačka, Slavonija in Banat lahko prehranila 200 milijonov ljudi, seveda ne ob socialističnem gospodarjenju ...
- da je ob novem prevajanju Svetega pisma tekla med slovenskimi teologi in slavisti razprava, ali naj se piše pridevnik božji z malo ali z veliko začetnico ...
- da Bojan Štih navaja v svoji zadnji knjigi »To ni pesem, to je ena sama ljubezen« epizodo, ko je med poletom čez Alpe začel neki visoki jugoslovanski funkcionar sredi viharja glasno moliti ...
- da je med »evropskimi dnevi« v Vidmu od 15. do 19. maja 1984 Luigi De Biasio, profesor na univerzi v Vidmu, govoril o obstoju treh bratovščin — italijanske, nemške in slovenske — v tem mestu v srednjem veku ...
- da je v ZDA v 94. letu starosti umrl ameriški Slovenec inž. Joseph Gregorich, dolgoletni raziskovalec misijonarja Friderika Baraga in pisec njegove monumentalne biografije ...
- da P. Zovatto, profesor za cerkveno zgodovino na tržaški univerzi, pripravlja študijo o slovenskem katolicizmu v Trstu v zadnjih sto letih ...
- da je v nekem intervjuju sekretar za notranje zadeve SR Slovenije priznal, da je bilo lani v Sloveniji 60 stavk ...
- da prihaja dnevno v Trst in ostalo našo deželo le 70 izvodov osrednjega slovenskega dnevnika Delo ...
- da je v kanadskem velemestu Torontu na pohodu gibanje novega poganstva, ki ima že pet tisoč pripadnikov ...

GOSPA ETA

Sreda. Dan, ko na mojem razbitem urniku ni pouka in se običajno odpravim v Ljubljano. Pravim, da grem po literaturo, sama pri sebi pa natančno vem, da grem obujat spomine na študentska leta. Morda še boljše, če rečem, grem sanjat študentske sanje. In kdo bi mi mogel zameriti? Pet let po končanem študiju še pišem prošnje za delovna mesta, ponujam se za tajnice, referente, kadrovnike in ... prejemanj kratka obvestila, da moja ljuba domovina nima ustreznega delovnega mesta zame. Nekaj časa sem se tolažila s potrpežljivostjo, sledil je bes in nato obup. V šoli sem kader nepravlega profila in zato vsak čas na pragu, kar dobro čutim med svojimi kolegi.

In tako mi preostanejo srede. Čisto moje, prave ljubljanske srede. Najprej me vznejevolji mraz in megla na Miklošičevi. Skušam ju potlačiti z odkritji na tej ali oni stavbi. Zavita vijuga zapeljive secesije, ponosni napihnjeni barok. Če se ozrem na prašen pločnik, pa vidim iste obraze kot pred leti. Opletajoči pijanček, mrki prezirajoči mladenič, blaga kmečka mamica. Kaj je njim mar barok, kaj renesansa? Poznam njihova iskanja in blizu so mi njihove stiske, ki jih vsako mračnejše velo megle poostri in sončni žarek komajda olajša mrakobna srca. Rada bi koga ustavila, ujela dlan med dlani in ga vprašala, zakaj je mrk. Pa sem prepričana, da ne ve zakaj. Kot tisti Atenčani, ki so pozabili, kaj je govornik rekel na začetku in zato konca govora niso razumeli.

Mrak. Tesnoba. Sovraštvo.

Vse to je obarvalo tudi moja ljubljanska leta. Ko nisem vedela, kdo je stal na začetku mojega življenja in mi konec ni mogel biti ra-

ŽIVLJENJE NI PRAZNIK...

»Ah, tako! Potem pa ni tako slabo. Misliš, da bo šlo?«

Ivan je v mislih preletel vse ... otroci pri prosvetnem društvu, prispevki za vsakega umrlega domačina, žena v organizaciji, katerikoli, le da je »naša«, jaz ...

»Bo!« je odgovoril ... in si obliznil z jezikom izsušene ustnice — bil je v zvezi posvečenih.

zumljiv, ko sem sovražila poldan zaradi megle nega jutra. Čemu torej barok? Secesija?

In vendar so bili trenutki, ki so odsevali zarjelo zarjo mojih juter, ki so mi približevali bistvo dneva. Med temi trenutki je bila tudi gospa Eta. Bila je prijateljica moje študentske gospodinje in včasih sem ji kaj nesla ali ji kaj sporočila. Kdo ve, zakaj me je imela rada? Bog ve, kolikokrat mi je stisnila roko in mi odkrivala tajinstveno sporočilo moje biti. Imela me je rada, smejala se je in šalila se je. Morda sem pri njej prvič začutila, da je življenje lepo. Pozneje, ko sem zmagoslavno odnesla bel list papirja, na katerem je univerza v Ljubljani vesoljnemu svetu sporočala, da sem študije uspešno zaključila (in ga, mimogrede povedano, še hranim v nočni omarici, za vsak slučaj), sem odšla iz Miklošičeve brez slovesa. Kdo bi v tistem trenutku mislil na neko staro gospo Eto!

Čudno se je zasukalo okoli mene. Ko sem že bila prepričana, da so moje poti začrtane, sem spoznala, kako le malo morem sama odločati. Morda pa sem tudi sama raje krenila v strm, vijugast breg, kot pa po ravni beli cesti. Odločila sem se za iskanja in tako sem poiskala smisel tudi svojim klancem.

Danes, ko stopam po Miklošičevi, mi je barok bliže in lepši kot kdajkoli prej. Žlahtna posoda je dobila še žlahtnejšo vsebino. In kar je najčudovitejše v mojem odkritju, našla sem vrelec, ki ne presiha.

No, in ko sem takole prečkala Miklošičevo in Wolfovo, zanihala z zaprašenimi vrati na Filozofski in se nasmehnila staremu vratarju, prelistala Tacita, pobrskala med Vestniki in poklepetala z Miro in se mimogrede oglasila v muzeju, sem na cesti zagledala po sedmih letih gospo Eto.

Stisnila sem ji premrlo sedeminosemdesetletno ročico in ji dopovedovala, kdo sem. Reva se je izgovarjala na leta, sama sem pa prav dobro začutila, da je gorčično zrno ljubezni zasedila skorajda nevede. Nisem ji povedala, katera vrata mi je odškrtnila; stiskala sem ji roko in le malo besed je vztrepetalo v predvelikonočni hladni ljubljanski sredi. Izza sivih secesijskih vogalov so kukali hladni ljubljanski kamniški očaki. Preklala sem oljčno vejico na dvojje in poslovali sva se.

Tako se je moja sreda prelomila proti večeru in obarvala ves enolični teden s čudovitim srečanjem. Morda tudi velikonočnim znamenjem.

PAVLE MERKŪ

Gabrovec

Carpinus L. je njegovo uradno latinsko ime v botaničnih knjigah: na Krasu je **gáber**. Slovensko ime je razširjeno po slovanskem in baltskem svetu in to pomeni, da spada v prvotno besedišče balto-slovanskih jezikov; iz teh se je kot tujka celo razširilo v druge jezike. Vse kaže, da sta **carpinus** in **gaber** v ožjem besednem sorodstvu. Vendar sta romansko in slovansko ime tako različni, da spoznamo razliko takoj.

Gaber je zelo razširjen po severni Italiji in slovenskem dolinskem in gričevnatem pasu. Ime spada med ona drevesna imena, po katerih so nastala povsod številna krajevna imena. V italijanskem in furlanskem jezikovnem dominiju spoznamo gaber v krajevnih imenih tipa **Cárpí**, **Cárpene**, **Carpenédo**, **Carpanla**, **Carpagnòn**, pri nas pa, če se omejim izključno na Primorsko, naštevam **Gábrco**, **Gábrče**, sedemkrat **Gábrje**, **Gábrh**, trikrat **Gábrovico** in končno **Gábrovec** v zgoniški občini. Ledinskih imen, ki izhajajo iz imena našega grma, pa je še večje število.

Razlagati, kako je nastalo ime **Gábrovec**, je prav preprosto. Ko so v srednjem veku ustanovili zaselek in ga začeli klicati po gabrovju, ki je bujno rastlo tam okoli, so uporabili pridevnik na **-ov**: ***Gábrovo (selo)**. Komaj pozneje so iz tega pridevnika napravili nov samostalnik, novo ime. Tako je s samostalniškimi formantom **-ec** nastalo ime **Gábrovec**, s formantom **-ica** pa ime **Gábrovica**.

Ime **Gábrovec** srečamo v tržaških srednjeveških arhivih poredkoma in ni dvomiti, da gre prav za vas v zgoniški občini. V najstarejši knjigi dohodkov in izdat-

kov tržaškega stolnega kapitlja berem l. 1308 **Laurentius de Gabrovič**, v pergamentu iz l. 1384, ki ga tudi hrani stolni kapitelj, je Angelo Marsich bral in v italijanskem registru zapisal (malo po italijansko, malo po latinsko, medtem ko je izvirnik zapisan izključno v latinščini) **Giacomo Braij de Gabrovec**. V obeh primerih je zapis jasen. Manj jasen je moj zapis iz pogodbe, ki jo je notar Bartholomeus de Anselmis napisal l. 1311 in je ohranjena v arhivu samostana Svetih Mučenikov: v latinskem dativu berem **Gregorio filio Gerneo de Gabronich**, po naše bi rekli »Gregorju, sinu Jerneja iz Gabrovca«. Pisava našega notarja je izredno jasna in prozorna in ni moč brati drugače kakor **Gabronich** z **n** in ne z **u**: očitno se je pri zapisu (ali rajši pri prepisu) tega imena pomotil sam Bartolomej Anselmi, tržaški notar. Druga roka je na ta pergament pozneje pripisala **de Gregor de Gerno de Gabrovich** in s tem dejansko popravila pomoto v izvirnem zapisu. Tudi v tem primeru smo torej gotovi, da gre za našo vas. Sicer moramo še povedati, da so tedaj radi zapisovali **g** za naš **j**, torej »**Gernei**« za »**Jernej**«, in da pišejo včasih **-ch** tudi za **-c** in ne samo za **-č**.

V italijanščini se ime našega Gabrovca glasi **Gabrovizza (San Primo)**. Ni mi jasno, zakaj se v poimenovanju istega kraja vrstita dve različni imenski obliki: tudi Gabrovizza je namreč slovensko krajevno ime, le da je zapisano po italijanskih pisnih konvencijah. Ko torej beremo v tržaških srednjeveških spomenikih Ø 1310 **Gabroviča** 1324 **Gabrovizza**, 1354 **Gabroviča**, 1356 **Gabroviča**, 1357 **Grabovica** itd. ne moremo biti gotovi, ali je mišljen naš Gabrovec v zgoniški občini ali rajši Gabrovica pri Komnu ali morda celo Gabrovica pri Črnem kalu. Prebivalci, ki jih tržaški viri omenjajo v zvezi z Gabrovico, so: **Stoyano Rubeo** (to pomeni le rdečelasega Stojana), **Marinus**, **Martinus**, **Nedel**, **Nikolaj** in **Leonhard**: Nikolaj iz Gabrovice rajnega Mateja, tržaški meščan z »rezidenco« v mestu, je leta 1366 kupil v Reni hišo z majhnim dvoriščem.

narava - okolje - človek - narava - okolje - človek

Še vedno si strokovnjaki niso na jasnem, če se da umetno povzročiti dež ali ne.

Namesto rotitev, h katerim so se (ali se še?) zatekali afriški plemenski čarovniki, se današnji znanstveniki poslužujejo posebnih snovi, zlasti srebrovega jodija, s katerimi posejejo oblake. Delci teh snovi odigrajo vlogo tkim. kondenzacijskih jeder, kar v naravnih okoliščinah opravijo ledeni kristali. Ta vloga pa obstaja v tem, da okoliške mikroskopske vodne kapljice, katerih temperatura znaša lahko 20 ali celo 40 stopinj pod ničlo, privlačijo. Večje število kapljic, zbranih okoli ledene kristala, znese za večjo kapljico,

tako veliko in težko, da navpičnim tokovom navkljub začne padati.

Tisti, ki so izvedli poskus s sejanjem oblakov — v ZDA jih opravljajo menda že na industrijski ravni — zatrjujejo, da z njim dosežajo do 15% izdatnejši dež.

Niso pa vsi, kot rečeno, istega mnenja. Tako na primer oporeka poskusom znani angleški meteorolog Mason, češ da je opaženo povečanje dežja morda vendarle slučajno. Šele ko boste tudi v odsotnosti srebrovega jodida znali natančno predvideti količino padlega dežja, pravi Mason, boste lahko trdili, da se vam je eksperiment posrečil ali ne.

* * *

Vid je pri človeku važnejši čut od tipa. Da bi to trditev dokazal, si je psiholog zamislil naslednji poskus. Prostovoljecem, ki so se podvrgli poskusu, je dal gledati skozi posebne leče, ki so spačile videz predmetov, in istočasno iste predmete otipavati. Po eksperimentu so morali zaznani predmet narisati.

Baje so prav vsi namesto kocke narisali podolgovat predmet, kakor se jim je kocka javljala skozi lečo. Podobno so namesto okroglega novca narisali elipso.

Tako zelo prevladujoče čutilo je bil pri vseh njih vid, da drugo čutilo - tip ni njegovih zaznav niti malo spravilo v dvom.

IZ DELOVANJA DSI V TRSTU

Predavatelj Viktor Blažič

Prvi ponedeljek v aprilu je bil gost Društva slovenskih izobražencev pastor valdeške in helvske skupnosti v Trstu Teodoro Fanlo y Cortes, ki je zbranim govoril o miru. 9. aprila pa je Peterlinovo dvorano napolnilo posebno praznično vzdušje. Namesto rednega društvenega večera je bila na sporedu podelitev letošnje nagrade iz Černetovega sklada moškemu zboru »Fantje izpod Grmade«, ki ga od ustanovitve vodi pevovodja Ivo Kralj. Nagrado je pevski zbor prejel za zasluge pri narodno-obrambnem delu na področju, kjer deluje. V ponedeljek, 16. aprila so v Peterlinovi dvorani odprli skupinsko razstavo štirih slovenskih slikarjev: Žerjala, Košiča, Kozmana in Koren-Škrkove.

O razstavi poročamo posebej med ocnami. Isti večer je v DSI predaval dr. France Bučar iz Ljubljane o federalizmu in samoupravljanju v Jugoslaviji. Zadnji ponedeljek v aprilu je DSI spet prepustilo večer nagrajevanju. Tokrat je komisija za nagrado Vstajenje podelila letošnje priznanje goriški pesnici Ljubki Šorlijevi. Pri prisrčnem in zares slovesnem večeru so sodelovali Matejka Maver z recitacijami, openski in mačkoljanski otroci s petjem in recitacijami otroških pesmi. O pesnici pa je spregovorila prof. Bruna Pertot. Nagrado sta pesnici izročila predsednik komisije prof. Martin Jevnikar in predsednik openske Hranilnice in posojilnice Pavel Milič.

Predavatelj dr. France Bučar

Moški zbor Fantje izpod Grmade je letošnji dobitnik nagrade iz Černetovega sklada

Jurjevanje tržaških in goriških skavtov

Čeprav vreme ni bilo najbolj naklonjeno, so se v nedeljo, 29. aprila, zbrali na travniku blizu Trebč skavti in skavtinje tržaškega dela slovenske zamejske skavtske organizacije. Tradicionalni praznik, ko v organizacijo vstopijo novi člani in članice, »jurjevanje« je namreč priklicalo veliko število članov in članic predvsem srednje starostne veje in njihovih voditeljev.

Dopoldne so sprejeli v svojo sredo 65 novih članov in članic. Večina teh je prestopila iz najmlajše starostne veje volčičev in veveric, nekaj pa je bilo tudi takih, ki so z obljubo bili sprejeti naravnost v vejo izvidnikov ali vodnic. Pred obljubami je bila maša na prostem, ki jo je daroval župnik Ivo Miklavc iz Ankarana. Obred obljub pa sta vodila načelnika Vinko Ozbič in Eva Fičur. Popoldne je bila na vrsti velika orientacijska igra, za starše in prijatelje pa so skavti in skavtinje pod večer pripravili tudi lep taborni ogenj.

Skavtske obljube so imeli tudi goriški skavti in sicer v torek, 1. maja, v Sovodnjah. Med mašo so v skavtsko družino sprejeli 29 izvidnikov in vodnic ter 18 volčičev in veveric.

† KARL RAHNER

30. marca je v Innsbrucku umrl znani nemški teolog jezuit Karl Rahner. Star je bil 80 let in velja za enega največjih katoliških teologov tega stoletja. V znatni meri je sooblikoval nauk in misli drugega vatikanskega cerkvenega zbora.

Balantičeva zapuščina

Ljubitelje poezije Franceta Balantiča in raziskovalce njegove usode bo presenetila ugotovitev, da je pesnikova zapuščina ohranjena. V zdomstvu se je doslej pisalo, da je izgubljena. Ljubljanska izdaja Muževne steblike (Državna založba Slovenije, Ljubljana 1984) pa dokazuje, da ni tako. V »Spremni opombi« je Franček Bohanec zapisal, da je Balantičeva pesniška zapuščina v Arhivu SRS v Ljubljani. Sam pa navaja tudi pisma prijateljev pesniku, materina pisma, pisma sestre Minke in France-tove odgovore.

Umrl je Miloš Stare, predsednik Narodnega odbora za Slovenijo

5. aprila je v Buenos Airesu umrl po krajši bolezni vodilni zdovski javni delavec Miloš Stare. Dobra dva meseca prej mu je umrla žena Franja Golobova.

Zadnjih 14 let je bil Stare predsednik Narodnega odbora za Slovenijo, ki je najvišji organ slovenske ideološke emigracije, istočasno pa načelnik Slovenske ljudske stranke v zdomstvu. Že od leta 1948 je v Argentini vodil tednik Svobodna Slovenija, ob kateri so dolga leta redno izhajali zajetni letni Zborniki. Že ti podatki povedo, da je bil v središču dogajanja v emigraciji, in to na obeh ravneh tamkajšnje stvarnosti: političnega dela za drugačno ureditev domovine in narodnega dela za ohranjanje slovenstva v zdomstvu in pričevanja slovenskih vrednot svetu. Glede te druge ravni mu zaslug ne morejo zanikati nasprotniki, ki jih ni malo v sami emigraciji in, seveda, v domovini. Pri publicističnem delu je kazal pozornost tudi za zamejstvo pri nas in na Koroškem, o čemer je njegov list redno poročal.

Miloš Stare se je rodil 11. junija 1905 v Dobu pri Domžalah. Kmalu se je vključil v javno življenje, politiko in prosveto (kot dober igralec). V Ljubljani je končal pravo in se zaposlil v odvetniški pisarni poznejšega ministra Mihe Kreka, katerega naslednik je postal pozneje tako pri vodstvu Narodnega odbora kot Slovenske ljudske stranke. Leta 1938 je bil izvoljen za državnega poslanca SLS za okraj Ljubljana-okolica. Bil je tudi med ustanovitelji Radia Ljubljana.

Med vojno je bil Krekov zastopnik v Sloveniji. Že od leta 1941 je urejal ilegalni list Svobodna Slovenija in sodeloval pri organizacijah okoli SLS. Kot ilegalec se je skrival tudi v Trstu. Tu je na primer preživel obdobje od srede aprila 1945 do konca jugoslovanske partizanske uprave. V Rim se je preselil šele potem, ko je 27. oktobra 1945 v Trstu doživel poskus ugrabitve na ulici Ginnastica. Menda so ga člani Ozne že spravljali v avtomobil, pa jim je ušel.

Leta 1947 je rajnik med prvimi odpoval v Argentino, kjer je bil med pobudniki Društva Slovencev — sedanje krovne organizacije Zedinjena Slovenija, ki ji je bil dolgo predsednik. Z novim

letom 1948 je tudi ustanovil svoj tednik, ki je gotovo najbolj razširjeno čtivo v zdomstvu.

EVROPSKE VOLITVE

Slovenska skupnost se je tudi za druge volitve v evropski parlament odločila za skupen nastop z nekaterimi drugimi manjšinami v Italiji. Združili so se Francozi iz Doline Aosta, Sardinci, Okcitanzi, nekateri Furlani in Slovenska skupnost.

NOV ROMAN BORISA PAHORJA

V Ljubljani je pred kratkim izšel nov roman tržaškega pisatelja Borisa Pahorja »V labirintu«. Delo je močno avtobiografsko in zajema tržaške dogodke v letih 1946-1949.

UMRL ŽUPNIK MATIJA LAMOVSEK

29. marca je umrl v Buenos Airesu eden najstarejših slovenskih duhovnikov, župnik Matija Lamovšek, ki bi prihodnje leto slavil biserno mašo. Rojen je bil leta 1900 v št. Rupertu na Dolenjskem, posvečen pa je bil leta 1925. Služboval je v Selcah nad Škofjo Loko, v Devici Mariji v Polju, po vojni pa na Koroškem in od 1949 v Argentini. V okraju Castelar si je pridobil zelo velike zasluge za rojake, ki se zbirajo na Slovenski pristavi.

UMRL SLAVIMIR BATAGELJ

Isti mesec kot Miloš Stare je v Buenos Airesu umrl tudi Slavimir Batagelj, ki je bil precej mlajši od Stareta, z njim pa je dolga leta sodeloval v uredništvu Svobodne Slovenije. List je tako naenkrat izgubil dva od štirih članov uredniškega odbora. Batagelj je bil po rodu Primorec in je bil z vso družino zelo aktiven član slovenske skupnosti v Argentini.

»Torta za mamo št. 2« — z igrico Lučke Susič so openski otroci proslavili materinski dan v Finžgarjevem domu na Opčinah

Dr. EMILIJAN CEVC - nagrajen

Pred kratkim smo v tisku brali, da je znani slovenski umetnostni zgodovinar dr. Emilijan Cevc prejel Herderjevo nagrado za svoje strokovno delo. Herderjeva nagrada je visoko mednarodno odlikovanje in mu zanjo iskreno čestitamo. Dr. Emilijan Cevc je predaval tudi v DSI v Trstu in je kar dvakrat spremljal člane tega društva na ekskurzijo, najprej v Benečijo, nato pa v Stično, na Muljavo in v Kostanjevico na Krki.

AVSTRALIJA

Slovensko versko središče sv. Rafaela v Sydneyju je novembra lani pripravilo prvo umetniško razstavo, ki je zajela slovenske ustvarjalce iz vseh koncev Avstralije. Na njej je sodelovalo 40 ustvarjalcev, ki so predstavili 119 svojih del. O razstavi je poročal tudi avstralski tisk.

27. novembra lani pa so slovesno blagoslovili četrto slovensko svetišče v Avstraliji, cerkvico vseh svetnikov v kraju Fig Tree (Wollongong).

5. PASTIRČKOV DAN

»Pastirčkov dan«, ki ga vsako leto prireja mladinski list Pastirček za svoje bralce, je bil letos v Štandrežu. Peti Pastirčkov dan je bil v nedeljo, 6. maja. Na njem so razdelili nagrade najzvestejšim bralcem, pripravili pa so tudi prisrčen kulturni program.

† AVGUŠTIN ŽELE

Zadnjega aprila so v Trstu pokopali nekdanjega župnika na Repentabru Avguščina Želeta. Dva meseca prej pa so pred njim pokopali njegovo sestro Marijo. Rajni Žele, ki je zadnja leta preživel kot upokojenec na Opčinah, je bil star 70 let. Rodil se je v Trnju na Pivki, kjer je leta 1940 pel novo mašo. Zelo dolgo je upravljal župnijo na Repentabru, kjer je v starodavnem župnišču poleg božjepotne cerkve zelo rad sprejemal prijatelje.

ŠKEDENJSKE OBLETNICE

V Škednju proslavljajo letos kar tri pomembne obletnice: 30-letnico cerkvenega pevskega zbora, 20-letnico Doma Jakoba Ukmarja in desetletnico poletnih prireditev. Ob tej priložnosti je Dom izdal brošuro, posvečeno tem dogodkom; 12. maja pa so se omenjenih obletnic spomnili s posebno prireditvijo v Domu.

50 LET ZBORA RUPA-PEČ

V soboto, 19. maja, je pevski zbor Rupa-Peč, ki ga vodi Zdravko Klanjšček, z jubilejnim koncertom v Katoliškem domu v Gorici proslavil 50-letnico svojega delovanja.

Dr. LOJZE ŠKERL — 70-letnik

24. aprila je praznoval 70. rojstni dan duhovnik dr. Lojze Škerl, škofov vikar za slovenske vernike tržaške škofije. Rodil se je v Sežani, študiral je v goriškem semenišču, nato pa na Germaniku v Rimu. Med vojno in po njej je tesno sodeloval pri vodstvu tržaške škofije. Našemu nekdanjemu uredniku iskreno čestitamo!

BALANTIČ V SLOVENIJI

Skoraj 40 let po koncu vojne je končno izšla v Ljubljani pesniška zbirka enega največjih slovenskih lirikov Franceta Balantiča. Knjigo z naslovom »Muževna steblika« je izdala Državna založba Slovenije. Tako je bil v Sloveniji prekinjen dolgoletni molk nad pesnikom, ki je kot domobranec zgorel med partizanskim napadom na domobransko postojanko v Grahovem v novembru leta 1943.

CIRIL ŽEBOT — sedemdesetletnik

V ZDA je 8. aprila praznoval sedemdesetletnico univerzitetni profesor dr. Ciril Žebot. Rodil se je v Mariboru, v Ljubljani je dokončal pravne študije, po italijanski kapitulaciji 8. septembra 1943 pa se je iz Ljubljane umaknil v Rim. Leta 1947 se je preselil v ZDA, kjer je do leta 1979 poučeval primerjalne gospodarske sisteme na Georgetown univerzi v Washingtonu. Duhovno se je oblikoval v skupini stražarjev dr. Lamberta Ehrlicha. Vedno se je zanimal za žive slovenske probleme in je o tem tudi po vojni veliko pisal. Trenutno piše knjigo spominov.

Literarna nagrada »Vstajenje« 1983

Komisija literarne nagrade »VSTAJENJE« — prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, urednik Mladike Marij Maver in prof. Zora Tavčar — se je sestala dne 18. aprila 1984 v Trstu in presodila 12 knjig, ki so jih v preteklem letu izdali zamejski in zdovski ustvarjalci. Soglasno je odločila, da podeli literarno nagrado »VSTAJENJE« za leto 1983 goriški pesnici Ljubki ŠORLI za življenjsko delo ob izidu zbirke **Veseli ringaraja**, ki je izšla lani v založbi Pastirčka v Gorici.

Šorlijeva piše pesmi že 50 let, toda zaradi posebnih razmer je izšla njena prva pesniška zbirka šele leta 1972 pri GMD kot **Izbrane pesmi**. V svojih pesmih spremlja trpljenje slovenskega naroda v Italiji pod fašizmom in med zadnjo vojno, ob tem pa izpoveduje tudi lastno tragedijo, saj so ji tri leta po poroki zastrupili moža. Veliko verzov je posvetila rodni Tolminski in Goriški. Iz mnogih pesmi zveni globoko versko prepričanje in zdrav optimizem.

V otroških pesmih spremlja otroka skozi vse letne čase in zna prisluhniti njegovi naravi. Zna mu razkrivati svet v njegovih svetlih in temnih razsežnostih in ga opozarjati na lepote, a tudi na socialna vprašanja. Vsa njena poezija je izbrušena in melodiozna, zato je toliko njenih pesmi uglasbenih.

Denar za nagrado je tudi letos poklonila Hranilnica in posojilnica na Opčinah, za kar se ji komisija iskreno zahvaljuje.

† MILE KLOPČIČ

Konec marca je v Ljubljani v 84. letu starosti umrl pesnik in prevajalec Mile Klopčič. Bil je viden predstavnik socialne poezije in se je rodil v Franciji kot sin rudarja.

FUENS

Mladinska komisija Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti (FUENS) je sredi aprila pripravila tradicionalni velikonočni seminar, ki je bil letos na Danskem in ga je pripravila tamkajšnja nemška manjšina. Na občnem zboru te organizacije so med tremi podpredsedniki izbrali tudi predstavnico Slovenske skupnosti Marijo Breclj.

Pesnica Ljubka Šorli se zahvaljuje za literarno nagrado Vstajenje na večeru v DSI

IZ SLOVENSKE PUBLICISTIKE

KAKO IZ KRIZE

(povzeto po NAŠIH RAZGLEDIH,
20.4.1984)

GOSPODARSKA STABILIZACIJA NE RAČUNA NA SPREMEMBE SISTEMA

Sodeč po položaju gospodarstva so gospodarskemu sistemu Jugoslavije potrebne široke in vsebinske oziroma korenite spremembe. Tudi v primeru, ko izhajamo iz postavke, da so potrebne temeljite spremembe oziroma da je treba oblikovati nov gospodarski sistem, je treba upoštevati, da se gospodarsko življenje ne more ustaviti, da bi se začelo vse od začetka; tako je treba vnašati spremembe v obstoječi sistem simultano in ustvarjati temelje novega gospodarskega sistema.

ALEKSANDAR VACIĆ

VSE SPREMEMBE, KI JIH PREDLAGAM, IMAJO SKUPNO ZNAČILNOST, DA SO PROTI DOGÓVORNEMU GOSPODARJE- NJU IN ZA UVELJAVITEV TRŽNEGA GOSPODARJENJA

Več kot šestdeset let razvoja socializma in več kot trideset let razvoja samoupravnega socializma v Jugoslaviji kaže, da se uspešnost gospodarjenja z nacionalizacijo produkcijskih sredstev in s samoupravljanjem ne poveča. Prej narobe, doslej znana socialistična gospodarstva, ki naj bi racionalneje od kapitalističnih organizirala proizvodnjo, so se pokazala kot ekonomsko manj učinkovita in nesposobna konkurirati »iracionalnim« kapitalističnim. Družbena lastnina in samoupravljanje sta torej vrednoti, za kateri je treba plačati ceno z manjšo gospodarsko učinkovitostjo. Ker so vsaj dejanski dosežki socialističnih družb tudi na mnogih drugih področjih (demokracija, svoboda, politična enakopravnost, socialna enakost) vprašljivi, ni mogoče mimo dvomov o »samoumevni« teoretični prednosti nacionalizacije produkcijskih sredstev.

Takšno razmišljanje pelje na področje preverjanja naukov marksistične ekonomske misli o družbenem in gospodarskem razvoju. Da so ostale »dokončno rešene« dileme nerešene, kaže med drugim tudi neprenehno poseganje državne in partijske birokracije v odločanje o cenah, dohodku, organiziranosti, razširjeni reprodukciji itd., torej v odločanje, ki po temeljih sistema vodi v domeno organizacij združenega dela.

JOŽE MENCINGER

V BISTVU JE TREBA SPREMENITI BALKANSKO DRŽAVO (Z VSEMI TRADICIONALNIMI ZNAČILNOSTMI) V SOCIALISTIČNO DRŽAVO

Reforma, ki je pred nami, mora biti tako politična kakor ekonomska, pri čemer ima politična komponenta odločilno vlogo. V resnici je poglavitni vzrok vseh naših težav povečevanje razhajanja med političnim in gospodarskim sistemom. Medtem ko smo v gospodarstvu vpeljali samoupravljanje, smo na političnem področju ohranili podedovano kominternovsko ideologijo o »vodstvu« in »množicah«, ideologijo delitve na tiste, ki dajejo direktive, in tiste, ki te direktive »predelajo«, na tiste, ki odločajo, in na tiste, ki ubogajo — delitve na oblast in na podložnike. Ta ideologija se je čisto dobro — in to ne po naključju! — cepila na tradicije balkanske države, v kateri se gresta oblast in ljudstvo neprenehoma igra mačke in miši. Oblast zaskoči ljudstvo s kolektivizacijo, z nepremišljenimi gospodarskimi, šolskimi in drugimi reformami, z zamrzitvijo cen, z arbitrarnimi postopki funkcionarjev in forumov, ljudstvo pa vrača z izigravanjem predpisov, z neulovljivim poviševanjem cen, s tem, da ne plačuje davkov, s podkupovanjem, s sistemom zvez in znanstev ter drugimi ukani in prebrisanostjo iz svojega bogatega repertoarja, ki se je komponiral stoletja.

Država se seveda ne bo preobrazila sama od sebe. Do tega lahko pride na dva načina: stihijsko (z demonstracijami, udari, političnimi stavkami, z razbijanjem oken, s pouličnimi neredi in z drugimi podobnimi oblikami nadaljevanja hajduške tradicije naših narodov in narodnosti), ali pa organizirano. Domnevam, da je slednji način bolj zaželen. Toda v tem primeru je treba reformirati ZKJ, da bi mogla voditi ta proces.

Glede na to, da mi prostor ne dovoljuje, da bi nadrobneje obdelal to reformo, opominjam na relevantno delo, ki je bilo že objavljeno na drugem kraju (»Dvadeset sedem teza za reformu političnega sistema«, Scientia Jugoslavia, 3-4/1982, 285-90). Dovolj je, če omenim, da je tudi ZKJ treba hkrati reintegrirati in demokratizirati.

Ko bodo zadeve v političnem sistemu postavljene na svoje mesto, se pravi, ko bo politični sistem usklajen s svojo gospodarsko osnovo in samoupravnim socializmom, bo tudi gospodarska reforma mogla »zaživeti«. To seveda ne pomeni, da v gospodarstvu ni treba ničesar spremeniti in da moramo čakati dotle, da se balkanska država reformira. To pa vsekakor pomeni, da ne smemo imeti nikakršnih

iluzij, da se gospodarstvo lahko vrne na tirnico naglega razvoja, ki bo omogočil tudi zvišanje življenjskega standarda in polno zaposlovanje — če se politični sistem radikalno ne reformira.

BRANKO HORVAT

RESNICA JE ŽE ZDAVNAJ NAJDNA

Bodite prepričani, da združeno delo, zlasti proizvodno ve, kaj bi bilo treba delati. Resnica je že zdavnaj najdena. Že v Komunističnem manifestu.

SLAVKO ŠAJBER

DVE SKRAJNOSTI V ODNOSU DO RELIGIJE

(naslov in odlomki povzeta
po KOMUNISTU z dne 23.3.1984)

I.

BORIS MAJER

Tako v zgodovini komunističnih partij kot tudi še danes imamo opraviti z dvema skrajnostma v njihovem odnosu do religije in cerkve: z dogmatskim sektaštvom na eni strani in oportunističnim liberalizmom na drugi.

Sektaštvo, ki ga še danes zaznavamo v delu članstva zveze komunistov, in ki mu je odnos do religije in duhovščine poglavitni in često celo edini kriterij za oceno revolucionarnosti človeka, je v znatni meri nezavedni preostanek predvojnega meščanskega liberalizma v mišljenju in delovanju dela članstva zveze komunistov, povezuje pa se tudi s preostanki diamatskih shem, ki imajo svoje poreklo prav tako v tradiciji meščanskega prosvetljskega ateizma.

Za meščansko-prosvetljski pristop je tudi značilno, da religijo v celoti ocenjuje vrednostno negativno kot zablodo, zmoto, prevaro, zlo itd., nato pa za to svojo negativno oceno išče dokaze v neznanstvenosti religioznih predstav, dogem in nazorov, v nemoralnem obnašanju duhovščine, v političnem konservatizmu Cerkve itd., pri čemer popolnoma prezre, da je religija sama zakoniti produkt zgodovinskega razvoja človeštva, da je v zgodovini zadovoljevala številne individualne in družbene — često tudi protislovne — človekove potrebe, sicer ne bi niti nastala, niti se ne bi mogla tako dolgo ohraniti — kar vse je treba zgodovinsko pojasniti, proučiti povsem objektivno, brez kakršnihkoli vnaprejšnjih vrednostnih ocen in predsodkov, tako kakor proučujejo zgo-

dovinske znanosti katerokoli področje človeške kulture in človeške zgodovine.

V luči takšnega pristopa se takoj pokaže, da je religija — ali boljše religije — izjemno kompleksna in zapletena družbenozgodovinska realnost, ki je ni mogoče reducirati na eno samo njeno stran, na eno samo njeno funkcijo ali učinek, temveč je treba imeti pred očmi njeno celotno zapleteno notranjo strukturo in celo vrsto zgodovinskih vlog, ki jih je v posameznih zgodovinskih obdobjih opravljala in jih deloma v raznih delih sveta še opravlja. Če je, na primer, jamski pračlovek imel magično religiozne obrede, preden je odšel na lov, tega ni mogoče zvesti zgolj na tezo, da je to počel iz neznanja, ker pač ni poznal pravih zvez med pojavi v naravi, temveč je treba gledati na to kot na del njegove družbeno-produkcijske prakse, ki je bila povezana tudi z elementi umetniškega ustvarjanja in ki mu je dajala psihološko gotovost kot enega nujno potrebnih pogojev za uspešnost njegove akcije.

Pozneje — ko še ni bilo narodov — so velike svetovne religije zagotavljale posamezniku in celim družbenim skupinam in ljudstvom njihovo identiteto, brez katere bi se posameznik čutil popolnoma zgubljenega in nemočnega v svetu. Kaj je, na primer, zagotavljalo identiteto številnim ljudstvom, jezikom in družbenim slojem v srednjeveški Evropi v odnosu do islamskega sveta, kot je bilo to ravno krščanstvo, ali za arabska ljudstva islam, ali za Indijce budizem itd.?

Poglavitna filozofska - metodološka razlika med meščansko-prosvetljskim in historično - materialističnim pristopom do religije pa je v tem, da se historični materializem — podobno kot vsa druga znanost — ne opredeljuje do obstoja ali neobstoja transcendenca, po domače povedano do vprašanja, ali bog obstaja ali ne obstaja, ali obstaja posmrtno življenje ali ne obstaja itd. Tega ne dela zato, ker bi morda skrival svoje prepričanje — kot na primer agnosticizem — temveč iz istih

metodoloških razlogov kot katerakoli druga znanost. V tem smislu je tudi stališče historičnega materializma metodološki in neontološki ateizem, kar mora biti, če hoče historični materializem biti znanost. Nobena sodobna znanost — ne prirodoslovna ne družbena — načeloma ne odgovarja na vprašanje, ali obstajajo metafizične realnosti ali ne, drugače povedano: ne dokazujejo, pa tudi ne zanikajo obstoja boga, transcendence, posmrtnega življenja itd., pač pa dosledno in načelno proučujejo in razlagajo svoje področje izključno z naravnimi in družbenimi zakonitostmi, gredo v svojih zaključkih samo tako daleč, do koder jim znanstveno izkustvo omogoča in dopušča.

Vključevanje vernikov v komunistične partije je mogoče in najbrž tudi nujno v tistih deželah, kjer imajo te partije hkrati tudi značaj socialistične zveze, pri čemer je potem od vsakega posameznika odvisno, ali se opredeli tudi za marksizem kot svoj svetovni nazor ali pa se bori za družbeni program komunističnih partij v okviru svojega religioznega prepričanja (kar je pri nas značilno za članstvo socialistične zveze, v kateri so tako religiozno verujoči kot ateisti oziroma marksisti, tako nekomunisti kot komunisti). Seveda pa je za takšno skupno sodelovanje, za skupen boj v okviru socialistične zveze in drugih institucij našega družbenega sistema potrebno medsebojno spoštovanje, medsebojna strpnost, medsebojno priznavanje zgodovinske vrednosti tako religioznega kot marksističnega svetovnega nazora, kar ne izključuje strpnega dialoga in tudi polemike o posameznih vprašanjih. In tu je spet historično materialistično pojmovanje religije tista teoretična podlaga, ki takšno sodelovanje in takšen dialog omogoča, dopušča in celo spodbuja.

II.

FRANC ŠETINC

Začel bi z vprašanjem, ali moramo kaj spremeniti v strategiji naše politi-

ke, v naših načelih. Ne, tu ne. Pač pa v taktiki.

Ne smemo imeti pred očmi samo cerkvene hierarhije. Vedeti moramo, da imamo tudi vernike in da so verniki člani te socialistične samoupravne družbe ter da jih ne moremo in ne smemo prepustiti zgolj cerkvi. Oni bodo oziroma mnogi bodo dolgo ostali v cerkvi, v verskih skupnostih, toda na vernike imamo prav gotovo tudi mi vpliv, pozitiven vpliv skozi družbenopolitične organizacije, skozi vzgojo in lahko bi naredili veliko več, da bi prišlo do diferenciacije vernikov znotraj cerkve ob vprašanih politizacije, klerikalizma itd., da bi se verniki sami spopadali s pojavom klerikalizma, da bi to delali znotraj cerkve, znotraj laičnega apostolata ali pa v koordinacijskih odborih pri socialistični zvezi, ki jih tudi še nismo vsepovsod oživili. Včasih, pred leti, se spominam, da smo imeli celo kakšnega partijskega sekretarja, ki se je zarotil, da ne bo dovolil ustanovitve koordinacijskega odbora, dokler bo on sekretar. Mislim, da tega sedaj ni več, da nam je vendarle uspelo preseči te vrste sektaško trmo.

Nekaj vprašanj o drugorazrednosti občanov oziroma vernikov. Gre za prefinjeno, že dalj časa prisotno metodo. Njen namen je ustvarjati umetno vzdusje odrinjenosti, ogroženosti vernikov v naši družbi. Veliko je govora o tem, da je naša šola ateistična, da imajo verniki ovire pri napredovanju v službah, ne samo v armadi in milici, ampak tudi na drugih področjih v šoli, da niso v forumih, tudi ne v forumih socialistične zveze. Navajajo primere iz prakse in hočejo vse to dokumentirati, ne da bi prihajali z dokumentiranimi dokazi, vendar tu nimajo preveč srečne roke, ker jim očitno ne uspeva najti pri nas tako veliko primerov očitne diskriminacije vernikov. Vsaj doslej pri zbiranju te dokumentacije niso bili kaj pri- da uspešni.

Ni dopustno, da bi sedaj vlekli na dan primere vernikov in s tem skušali dokazati, da so le-ti drugorazredni. V

— pod črto - pod črto —

ČIGAV KRAS?

Kras je naš, pravimo, naš, ker na njem živi in dela naš, slovenski človek. Zato Kras ljubimo in ga imamo za simbol slovenske kljubovalnosti in odpornosti. Pa tudi sicer lastnino vsak pameten človek čuva in štiti, po nekem naravnem vodilu spoštuje in jo skuša kolikor se da izročiti potomcem neokrnjeno. Pa je z našimi Krasom res tako, ali bolje, je z nami res tako, res s Krasom ravnamo, kot nam narekujejo omenjena vodila in ga skušamo zavarovati? Ali ni res nasprotno? Ali ni res, da naš Kras branimo šele, ko nam hočejo z

razlastitvami zmanjšati njegovo vrednost; ali ni res, da se škandaliziramo samo zaradi nizkih odkupnih cen; ali ni prav tako res, da se nismo še nikoli načelno in v praksi uprli in se pritožili na pristojne državne organe, da bi ustavili vsaj tiste razlastitve, ki so bile brez vsake utemeljitve? Če je bil naš človek v preteklosti prisiljen prodajati zemljo, je bila žalost v hiši, saj so ga do takega usodnega koraka ponavadi privedle zelo žalostne okoliščine, danes pa prodaji botrujejo dostikrat nečimurne potrebe: parcelo v last-

niški knjigi dostikrat nadomesti nov, velik avto na borjaču, ali pa nova oprema v hiši. Kako je to lahkomišelnost, ni treba posebej poudarjati, saj se stroj naglo pokvari (če te ne spravi celo v nesrečo), pohištvo in podobno pa tudi ni trajna dobrina. Za vsem stoji očitno premajhno spoštovanje do zemlje naših očetov, na katero tako radi prisegamo.

Pa Kras tudi ljubimo? Kaj pa smo do zdaj naredili, da bi naši ljudje in naša mladina Kras in njegove značilnosti bolje poznali in jih varovali? Mi smo znali samo Kras izkoriščati kot kmetje in kamnoseki, zdaj pa kot prodajalci zemlje. Edina naša nepridobitniška ustanova

resnici je ta ofenziva klerikalcev napad na zgodovinsko vlogo komunistične partije oziroma zvezo komunistov. V tem se zrcali tudi nerazumevanje vloge socialistične zveze. Klerikalci dejansko težijo k političnemu pluralizmu, težijo k lastni stranki. To bi bil pravzaprav politični pluralizem najslabše vrste.

To, kar sedaj počenjajo z razpravami, vključevanje vernikov v zvezo komunistov, tudi ni v skladu z duhom drugega vatikanskega koncila. Pa tudi ne v skladu z duhom protokola, ki smo ga z Vatikanom podpisali leta 1966. Drugi vatikanski koncil ni pozval k dialogu, da bi dokazovali, kateri pogled na svet je pravilen, da bi tekmovali, ker bi to onemogočilo vsakršno sodelovanje, temveč, da bi sodelovali pri razreševanju skupnih vprašanj, recimo ekoloških, glede boja za mir itd.

Dosti govorijo o tem, češ da ima monopol šola. V resnici pa je imela cerkev njen monopol skozi stoletja. Takšnega monopola nobena laična oblast ni nikoli ustvarjala. Šola seveda ne more biti zunaj družbenih odnosov, pouk oziroma njen značaj je znanstven. Dejansko pa je cerkev tudi še danes precej privilegirana; če malo poenostavimo: krščanska vzgoja je staršem zapovedana tako rekoč od trenutka, ko položijo otroka v zibelko, medtem ko zveza komunistov ne dopoveduje staršem, da morajo otroke komunistično krstiti že kar v zibelki. Kajti nihče ne postane član zveze komunistov ob rojstvu.

UNITARIZEM IN JUGOSLOVANSTVO

(povzeto po DNEVNIKU,
Lj., št. 105/1984)

Janja Koren, 23-letna novinarka Koroškega radia Slovenj Gradec, je lani diplomirala iz sociologije in politologije na ljubljanski Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Za nalogo z naslovom »Jugoslovanstvo - dru-

benopolitične razsežnosti« je dobila univerzitetno Prešernovo nagrado za leto 1983.

Povzemamo odlomke iz intervjuja z njo:
— Kakšne so osnovne ugotovitve naloge?

»Po mojem mnenju je bila ob popisu leta 1971 narejena velika politična napaka, ko so uvrstili modaliteto »Jugoslovan« v popisne liste pod rubrike nacionalna pripadnost.

Jugoslovanskega naroda pa po mojem mnenju ni, saj so vsi narodi in narodnosti, ki živijo na ozemlju SFRJ, v svoji zgodovini oblikovali svoje nacionalne značilnosti — jezik, kulturo, religijo, nacionalno zavest — kljub primarni jezikovni in etnični bližini.

— Popisni podatki iz l. 1981?

Tudi v Sloveniji se je povečalo število deklariranih Jugoslovanov v nacionalno mešanih okoljih: Koper (od 326 na 1761), Izola (od 37 na 433) in Murska Sobota (od 37 na 256). Eden od razlogov opredeljevanja za »Jugoslovane« so tudi mešani zakoni. Mešani zakoni pa niso nikakršna jugoslovanska posebnost in si zaradi njih najbrž ni potrebno izmišljati nove nacije.«

— Unitarizem in jugoslovanstvo?

»Ne morem reči, kolikšen delež državljanov se je opredelil za 'Jugoslovane' zaradi unitarističnih nagibov. Potrebno pa je razlikovati subjektivno hotenje in občutke državljanov od njihove morebitne objektivne vloge. Unitaristično obarvana stališča med drugim zagovarjajo en jezik, eno kulturo, eno pisavo in pri tem mislijo na jezik, kulturo in pisavo svojega naroda. Ni treba posebej poudarjati, da s tem ni mišljen manjši narod, ampak bi bilo poenotenje izpeljano na račun manjših narodov.

— Kako se kaže unitarizem pri nas?

»Danes imamo za unitaristična lahko tista prizadevanja, ki želijo okrepljen birokratski centralizem, odstranjevanje nacionalnih raznolikosti in vsiljujejo jugoslovansko nacijo. Za unitarizem lahko prav tako štejemo centralistično vo-

denje tistih zadev, ki po naravi spadajo v domeno nacionalne in republiške skupnosti.

— Kaj torej storiti ob popisu leta 1991?

»Takrat v popisne liste ne bi uvrstili kategorije 'Jugoslovan' v rubriko nacionalna pripadnost. V desetih letih, od popisa 1971 do popisa 1981, se je število 'Jugoslovanov' povečalo za štiriinpolkrat. Če se bo ta tendenca nadaljevala, bo fenomen jugoslovanstva lahko dobil že nevarne razsežnosti.«

— Za tužce smo večinoma vsi Jugoslovani?

»V svetu nas res poznajo samo kot Jugoslovane in le redki vedo za posamezne jugoslovanske narode in narodnosti. Prav to spoznanje uporabljajo zagovorniki nastajanja jugoslovanske nacije za tehten argument. Mene pa ta argument ne prepričuje, saj sem ob dejstvu, da sem Jugoslovanka, še vedno lahko tudi Slovenka. Sicer pa se pri številnih narodih v svetu še vedno krepijo nacionalni občutki, kljub mnogim nasprotnim unifikacijskim dejavnikom.«

— Kakšno jugoslovanstvo je potem sprejemljivo?

»Po mojem ni sprejemljivo tisto jugoslovanstvo, ki se hoče predstaviti kot nekakšen varuh enotnosti in bratstva pred nacionalnim. Še najmanj je sprejemljivo jugoslovanstvo, ki zanika nacionalno ali celo podcenjuje in žali čustva pripadnosti do svojega naroda. Kot nacionalna kategorija pa jugoslovanstvo absolutno ni sprejemljivo.«

Ob osnutku zveznega zakona o temeljih sistema javnega obveščanja NESREČNI ČLEN ŠT. 13

(povzeto po DNEVNIKU,
Lj., št. 108/1984)

Novinarji sami še niso objavili nobene diskusijskega prispevka o tem osnutku (Delo, 16. marca 1984) — čeprav

— pod črto - pod črto —

va, ki ima opravka s Krasom je zadruga NAŠ KRAS na Repentabru, ki je lepo uredila primer stare kraške hiše, in stoji za tradicionalnimi kraškimi stavbami. Drugega, vsaj na zunaj, nič! Pa prideš v Tržaško knjigarno in na posebni polici najdeš nič koliko vodičev in naravoslovnih izletniških poti začrtanih po mapi, najdemo publikacije z opisi pojavov na našem teritoriju, da ne govorimo o jamah, ki so praktično domena Italijanov. In vendar imamo tudi Slovensko planinsko društvo in imamo strokovnjake - naravoslovce, ki so združeni v Krožku naravoslovcev in tehnikov TONE PENKO; imamo seveda za-

ložbe, ki bi taka dela naročile; pa nič! Potem gremo po Krasu in se tam čutimo kot tujci sredi izletnikov, ki poznajo vsak kotiček in ga prerešetajo; in se čutimo kot pregnanci, ko na lepem naletimo na parcelo, po kateri smo pred kratkim lahko mirno hodili, zdaj pa nam nenadoma zapira pot neestet-ska ograja, za njo pa vidimo tipičnega meščana in njegovo družino, ki z neko nerazumljivo slastjo čistijo grmovje in ustvarjajo »kulturnejšo« podobo gmajne. Do pred kratkim je isti meščan tudi sam hodil po Krasu in se brez ovir sprehajal po travi in gmajni in delal tu-di škodo in tudi na sadje bi se spravil,

če bi ga kje našel. Občudoval je pristno, neokrnjeno, neograjeno naravo in se je čudil, če ga je kmet zalovil s travnika, kjer je delal škodo. Zdaj, ko je sam lastnik, pa ravna s tako pošastno poudarjenim lastniškim čutom, da se mu moramo spet čuditi. Očitno ne spada na Kras, kot ni spadal prej kot izletnik. Toda Kras si osvaja, ne z ljubeznijo, pač pa z denarjem. In mi gledamo, ne, prodajamo! Ko greste prihodnjič na sprehod, si lahko ogledate take parcele vzdolž ceste od Opčin do Repna, tik po občinski meji, pred velikolipo. Ali pa ob nekaj lepimi sprehajalnimi poti od Padrič v Gropado.

gre za zvezni zakon, ki posega prav v temelje njihove eksistence, dela in svobode.

Novinarska praksa je najbolj izpostavljena legitimacija demokratičnosti vsake družbe. Zato je molčati slabo. Ta zakon naj bi urejal konfliktna gibanja, urejal naj bi torej temeljne prvine družbene zavesti. Prav tu pa najlaže prihaja do zlorab, napačnih razlag in sprejrnjene, nazadnjaške miselnosti, kjer se svoboda spreminja v poslušnost, odgovornost v neodgovornost in samoupravni demokratični procesi v skrite pritiskke, ki nikoli ne pridejo na dan.

Kar naravnost je treba povedati, da skuša člen št. 13 takšne procese uzakoniti. Ta člen zahteva, da mora (!) vsak tozod, vsaka krajevna skupnost, vsak sis. društvo ali sploh vsaka institucija (naštevanje obsega kar 10 vr-

stic) določiti, kateri podatki in informacije iz okvira njihove dejavnosti so tajni in se ne smejo objavljati.

V tem je res nekaj novega! Vse do danes smo namreč mislili, da je novinar pri odkrivanju družbenih slabosti svoboden in odgovoren za kritiko, ki prihaja izpod njegovega peresa. Poslej bodo vsi drugi določali, kaj sme in česa ne sme, on sam pa pri tem odločanju ne bo imel prav nobene besede. Zadrževanje neugodnih podatkov bo imelo moč zakona.

Naše izkušnje pa so že dovolj bogate in vsi vemo, da gre pri izjavah o pluralizmu za precejšnjo mero hipokritskega frazerstva. Uredništva ne omejujejo samo obvezne vrednote sistema (21 vrstic v 5. členu), ki jim nihče ne ugovarja, temveč tudi različni pritiski, ki delujejo uradno in neuradno, zako-

nito in nezakonito, od vseh strani, in prihajajo od zelo različnih, pogosto skritih interesov in centrov moči. Ti ne odločajo samo o objavi ali neobjavi, temveč pogosto tudi o osebni usodi in svobodi novinarja.

Zakon bi moral zaščititi svobodo novinarja do takšne mere, da bi ta lahko neovirano poddržal družbi neusmiljeno zrcalo in — kakor pravi Marx — »spovedoval« grešnike, kar edino ima »zvečičavno moč«. Tisk in druga sredstva javnega obveščanja vsebujejo zdravilno moč zoper vse družbene bolezni. Osnutek, ki je pred nami, pa je samo izraz neomejene želje po birokratski oblasti in bi uzakonil samo lakiranje, prikrivanje, laž in prevaro. Upajmo, da ne bo sprejet — a že to, da se je sploh pojavil, je dovolj sramotno.

Dr. BORIS GRABNAR

MARTIN JEVNIKAR

Zamejska in zdomska literatura

Boris Pahor: Tržaški mozaik

Proti koncu leta 1983 je izšla pri Cankarjevi založbi v Ljubljani nova leposlovna knjiga tržaškega pisatelja Borisa Pahorja — **Tržaški mozaik**. Z njo je hotela založba počastiti pisateljevo 70-letnico rojstva, ker pa Pahor ni imel nobenega novega pripovednega dela, se je odločil za »mozaik«, za izbor iz starejših zapiskov, spominov, potopisov, srečanj z ljudmi in narodnimi manjšinami, esejem in premišljevanj, opisov barkovljanske narave in morja in Krasa okrog Dutovelj in iz novih spoznanj o tržaških Slovencih. Tako je knjiga zelo mnogovrstna, res mozaik, iz njega pa jasno izstopa podoba slovenskega človeka v Trstu in Italiji, njegova usoda od prihoda pod Italijo, predvsem pod fašizmom, in njegovo sedanje stanje. Da bi postal slovenski človek svoboden in enakopraven v samem sebi in v družbi, subjekt in oblikovalec svoje usode, pri čemer mu mora nepristransko pomagati in ga podpirati matična domovina, to je Pahorjeva nenehna skrb, o tem govori in piše v Zalivu, v Odi-seju ob jamboru, v Skarabeju v srcu in tudi v izrazito leposlovnih delih.

Vse drugo v knjigi to osnovno podobo ali idejo le dopolnjuje in pojasnjuje, nekateri odlomki glasneje, drugi posredno, vendar razumljivo. Tudi v potopisih o daljnih deželah, kamor hodi na kongrese Združenja za zaščito ogroženih jezikov in kultur, misli na svoje rojake, saj pravi pri opisu Katalonije in Kataloncev: »Katalonci naši bratje. In saj če pišem o njih, pišem o nas. Skoraj vsi moji zapiski s poti so bili vendar doslej uglašeni na struno ljubezni do rodni prvin.«

Nekateri daljši odlomki so taki, da živijo tudi sami zase. V začetku ima zapis o Golniku, kamor je odšel aprila 1974 na splošni pregled. Obiskala ga je Vlasta, razgledana književna zgodovinarica in estetsko zahtevna poznavalka. Razpravljala sta o zakonu, ki da bi moral biti odkrit razgovor in dogovor o zvestobi samemu sebi in

zakonskem drugu in ločljiv, če se ne ujemata. Vlasta ga je nagovarjala, naj se posveti spet čisti literaturi, ki bo ostala, medtem ko bodo politične glose prešle. »Seveda ji nisem kdove kako ugovarjal; kar sem o vprašanju narodne biti imel povedati, sem povedal, nobenega smisla nima, da bi se ponavljal.«

Drug tak samostojen sestavek je zapis o šolskem izletu v Firence, kamor je spremil z ženo dijakinje. Že na vlaku jim je povedal, »da bomo v prihodnosti toliko svobodni, kolikor bomo znali potrditi svoj rodni osebek«. Kdor se v Evropi odloča za socializem, »mora sproti preverjati, ali je njegov socializem demokratičen in pluralističen«, na noben način »ne more sprejeti „socializma“, ki se doma poslužuje taborišč, zunaj pa vojaške sile«. Pri dekletih pa ga preseneča ugotovitev, da pri teh kriških, proseških, openskih dekletih ne samo ni zaslediti nikakršnega znamenja kakega kompleksa, ampak so vse že tako preproste evropske hčere, da so njihovi gibi kot dediščina neke starodavne aristokratske šole.« V Santa Croce pred spomeniki italijanskih velikih mož ugotavlja, da je v italijanski književnosti od Danteja dalje narodna identiteta na prvem mestu, Slovencem pa »uradni ideologi zatrjujejo, da bo narod v socializmu izumrl; na drugi strani pa se neka tako imenovana avantgarda trudi, da bi dokazala, kako je samo slovenska književnost natrpna s spisi o narodni tragiki, medtem ko se druge literature ukvarjajo z občečloveškimi vprašanji.«

Ljubka je črtica o psu, ki je ponoči branil dvojezične table pred vasjo, pa so ga neznanci skoraj ubili. Daljši in poln rodoljubnih misli je opis obiska Trubarjevega groba v Derendingenu. Pahor je razočaran nad skromno leseno ploščo, groba ni več, dostojno pa ga ni počastila niti rodna domovina.

Najdaljša samostojna sestavka pa sta opis kongresa Združenja za zaščito ogroženih jezikov in kultur v Kata-

loniji (str. 161-206) in opis Pariza ob Picassovi razstavi (str. 239-314). Pariz je Pahorju domač in ljub, saj mu je Francija po taboriških grozotah povrnila zdravje in veselje do življenja, privlači ga francoska kultura in francoski izobraženci, ki se borijo z njim za ogrožene jezike. Obišče kripto, posvečeno padlim v taboriških, pri nas pa, pravi, so »izbrali pravne žrtve za potrditev svoje ortodoksni pred moskovskim faraonom« prav med povrnjenci iz taborišč. Sprehaja se po Parizu, obiskuje muzeje, razstave in prijatelje, opisuje mesto, vse pa je prepredeno z njegovimi mislimi o svobodi, o malih narodih, o razmerah v zamejstvu in v matični domovini.

Ob vseh teh daljših tekstih pa je polno prebliskov, razmišljanja in razpravljanja o slovenski levičarski stranki, ki je v zamejstvu ni, o razlaščenju, o Osimu, o slovenski državnostnosti, o slovenski narodni identiteti in ponosu, o materinskem značaju Slovencev, o Prepeluhovem gledanju na socializem, o Reziji in Beneški Sloveniji in drugem. Toplo se spominja pokojnega tiskarja Pegana, pogosto je navzoč Edvard Kocbek, s katerim sta bila iskrena prijatelja, in navaja dve njegovi pismi, spominja se Josipa Godine Vrdelskega, ki se je sam izobrazil, kaplana Lada Piščanca, ki so ga hoteli tudi po nasilni smrti umazati, polemizira z Josipom Vidmarjem in njegovo kritiko Kocbekove knjige Strah in pogum, toplo piše o slikarju Pilonu, s katerim sta se po vojni spoznala v Parizu, priobčuje dve pismi ljubljanskemu študentu o narodnosti itd. Boli ga, da govorijo slovenski

ljudje med seboj v domači govorici, ko pa zagledajo tujca, »izključijo tok slovenskih besed in odprejo italijanski register«. In še o slovenskih meščanih v Trstu: »Smo seveda pravi meščani, a tudi kot taki se že dolga stoletja zavzemamo predvsem za to, da bi nam drugi status meščana potrdili. Smo in nismo. Od svojega življa odajamo ljudi vsem mestnim slojem, imenitnikom in parijem in deklam in vlačugam; a kljub temu smo zmeraj kot voda v sipku, ki je, a je ne vidiš in zato tudi rečeš, da si hodil po mokrem sipku, ne po vodi...«

Tako je Pahorjeva knjiga Tržaški mozaik na nekaterih mestih polna doživetih liričnih opisov barkovljanskega brega, morja in kraške pokrajine, a tudi dežel, po katerih je hodil. Po drugi strani so v knjigi potopisi, polni opisov dežel, razmer in ljudi, vedno pa s prebliski slovenskih razmer v zamejstvu in v matični domovini. Potem je v knjigi nekaj novel in črtic, dramski monolog, pisma prijateljev, predvsem pa brni iz knjige Pahorjeva skrb in ljubezen do rojakov v zamejstvu in v matični domovini. Za te svoje ideale se bori doma in po svetu, mnogi jih odobravajo, mnogi jim tudi nasprotujejo, vendar hodi pisatelj po svoji poti. Zaradi teh nazorov se je založnica na koncu knjige opravičila, zakaj jo je izdala. Čeprav je knjiga mozaik in ne prinaša dosti pisateljevih novih spoznanj, je vredna branja in premišljevanja o nazorih, ki jih izpoveduje.

O prejšnjih Pahorjevih knjigah glej Mladiko 1967, 168; 1971, 168-69; 1973, 37; 1974, 156; 1976, 16-17.

eneoceneoceneoceneoceneoceneocene

KNJIGE

Celovski zvon

Z drugo številko, ki je izšla marca letos, je Celovski Zvon potrdil svoj trdni namen in zastavljeno nalogo, da nadaljuje v izbrani smeri. Pa čeprav je to težko, kakor pojasnjuje glavni urednik dr. Reginald Vospernik v uvodniku, še eni kroniki dialektike med nemškim Golijatom in slovenskim Davidom.

Razpored vsebine je takšen, kot ga je nakazala že prva številka: začenja se z leposlovjem, pesmimi igralca Toneta Kuntnerja, toplo intimno in družbeno - reflektivno liriko, rahlo povezano s preprostim narodnim motivom, s tesnobo in utesnjenostjo našega bita:

Mnogo preveč blaga nas družijo,
da bi se mogli ločiti,
mnogo preveč laži nas veže,
da bi si mogli biti odkriti,
mnogo preveč sovraštva, napuha,
da bi se mogli pogovoriti.

Prispevek Valentina Inzka, ki sledi, je pravzaprav informativne narave in je njegova zanimivost povezana le z aktualno problematiko manjšinskega šolstva na Koroškem. Nič več kot poročilo o stanju.

Bojan Štih prispeva tudi dokument, ki je hkrati iz preteklosti in sodobnosti: Pokojna skupna jedra. Razveseljive ugotovitve, učinkovit in nekoliko cankarjanski prijem, blesteč načrt: »Prihodnja naloga slovenske politike in kulture pa je tale: humanizirati v celoti slovenski šolski sistem od osnovne šole do univerze...«. Članek pa je na žalost le utrinek v porabniškem vesolju, ki načrtuje le usmerjeno izobraževanje.

Leposlovje se nadaljuje s skromnim prispevkom, ki nekoliko »diši« po Bulgakovu. Nadobudni avtor Franc Pečnik pa je v svoji črtici zelo malo povedal. Sicer pa je neprimerno bolje objavljati izvorno slovensko besedo kot pa prevode iz nemščine.

Vinko Ošlak je prevedel esej Pavleta Raka o Evropskem duhu ali evrop-

skem zlem duhu — razmišljanje o svobodi, veri, vrednotah v okviru sodobnih poti in stranpoti.

Franc Bučar prispeva svoje razmišljanje o Samoupravljanju kot etičnem problemu. Na žalost je drobec že znan iz variante v Novi reviji, zaradi svoje jedrnatosti pa je tu omejen na vlogo preproste obtožbe obstoječega.

V znamenju pluralizma nadaljuje Viktor Blažič z esejem o vsakdanjosti Alternativnost pri Slovencih. Odlikuje se po veliki količini humanosti, ki je v »kuhinji« političnih mislecev tako redka začimba. Preprosto in rahločutno razlaga:

»Problemi naravnega in človekovega okolja so tako vseobsežni, ter njihovih viri tako kapilarno izhajajoči iz življenjskih potreb in navad slehernega posameznika, kakor tudi vseh produkcijskih sistemov, da terjajo vsesplošno družbeni in ne le parcialni ali celo manjšinski premik politične volje.«

In še:

»Alternative se začno na koncu strahov preteklosti.«

Ob stoletnici Norwidove smrti pripeva Tone Pretnar zanimivo predstavitev nekaterih izmed pesnikovih najznačilnejših pesmi.

Tudi javni neznanec v slovenski književnosti France Balantič zasluži, da se ga spomnimo ob štiridesetletnici smrti. Za Zvon sta to učinkovito storila zdomec France Papež in France PiBernik.

Ob osemdesetletnici življenja se je Antona Vodnika spomnil Andrej Capuder, ki je v svoji zdravici vzkliknil Slovincu in človekoljubu.

Majda Capudrova je prispevala prevod nekaj misli francoske politične delavke Simone Weil, naš zamejski pisatelj Alojz Rebula pa nadaljuje s svojim Dnevnikom 1965. To je v resnici bogato doživljanje duhovno bogatega človeka, toda še vse premalo, da bi bilo lahko vredno avtorjevega slovesa in tega, kar si za Zvon njegovega pričakujemo. Dnevnik je dokument, dokaz in potrdilo — leposlovna proza je testament.

Kipar France Gorše zaživi v slikah svojih umetnin in v besedi Marije Spieker — z obema se Zvon izpopolnjuje v pestrosti.

Glavni urednik Reginald Vospernik posreduje nato Pogovor v konzulatu, kjer je bil avtorjev sogovornik avstrijski generalni konzul v Ljubljani dr. Georg Weiss. V ozadju sodelovanja in sporazuma se kdaj pa kdaj naleti na poslušna ušesa.

»Učiteljem in učencem, starišam ino otrokam v podučenje ino za kratek čas,« kar so Slomškove »Drobtinice«, objavlja Zvon kot v izvirni izdaji na desetih straneh. Vera in rodoljubje se prepletata tako nekoč kot danes.

Posebno pozornost zaslužijo ocene novih publikacij. Lojze Dolinar pričinja s kritiko Lipuševega besedila Odstranitev moje vasi, močnih jezikovnih opazev duhovne plitkosti.

Alojz Rebula naslavlja svojo epistolo na Unamuna, čigar Tragično občutje življenja je izšlo v prevodu Nika Koširja s spremno besedo Andreja Capudra.

Rebulova Epistola je duhovna prostranost svetovljana in jeremijada razočaranega Slovenca.

Alojz Rebula nato predstavlja Fölklovo in Cergolyjevo delo Trieste provinca imperiale — blišč in bedo nekdanje »srečne Avstrije«, kjer zaživimo tudi mi s človečnostjo in zgodovino.

Pisatelj nadaljuje s prevodom Fölklove recenzije o Italu Svevu — kratke in jedrnate predstavitve pisateljeve osebnosti.

Dvojezični pesnik in pisatelj Janko Ferik piše o Tyranovih Jastrebih in slavcih. Zanimivost je v tem, da tako počasi pronikata med nas svet in življenje gradiščanskih Hrvatov. Ferik začenja svoje poročilo z zgodovino tega naroda, zaključuje pa s komentarjem antologije in ceno.

Pesniška zbirka Maje Haderlap »Žalilik pesmi« je deležna ocene Petra Kerscheja, ki je to naslovlil O revščini in radostih sveta — na žalost pa je precej zahteven naslov le delno utemeljen, ker Kersche obravnava v glavnem slogovne spremembe v razvoju pesmi mlade pesnice.

Še Gradišnikovo poročilo o reviji 2000 in Detelovo o reviji Meddobje, kar označuje široko obzorje Celovškega Zvona, pa še o sodobnih dogodkih na področju kulture.

Na koncu razveseljuje še razpis nagradnega natečaja za izvirno kratko prozo, ciklus pesmi in esej ali znanstveno razpravo s posebno pripombo: »Del v slabi slovenščini žirija sploh ne bo jemala v pretres.« Lepo, če bo žirija odločala dosledno tudi o preprosti vrednoti vsake pravilne besede — o pomenu.

In še kratko, čisto osebno mnenje: veliki bengalski ogenj Celovškega Zvona je v tej drugi izdaji le skupina majhnih ogenjčkov, ob katerih upamo, da se bodo kmalu razvneli, in to ne s tujim gorivom.

ESTER SFERCO

RAZSTAVE

Skupinska razstava v Peterlinovi dvorani

Po skoraj enomesečnem trajanju se je 12. maja zaključila razstava štirih slovenskih umetnikov, ki so se predstavili s svojimi največjimi deli v Peterlinovi dvorani v Trstu. Na otvoritvi je spregovoril umetnostni kritik Milko Bambič in označil posamezne slikarje; ti so: Zora Koren Škerk, Robert Kozman, Edi Žerjal in Goričan Andrej Košič.

Umetnica Zora Koren Škerk je prispevala šest grafik, vse nosijo letnico 1982 z izjemo ene, ki je nastala v naslednjem letu. Gre za grafike, ki smo

si jih lahko že ogledali v občinski galeriji in jih povezuje enotna tema — to so ure. V slikah je povednost izrazita, poteka pa v dve smeri. Na osnovni ravni se srečujemo z vprašanjem časa, ta človeka preganja od rojstva do smrti. Številne ure, ki jih je slikarka upodobila, nas s svojo prisotnostjo skoraj vsiljivo opominjajo na minevanje vsega. Postavljene so v različne interiere, včasih zavzemajo celotni grafični list, drugič so ob raznih predmetih — knjigah, vazah, steklenicah ... Kot bi hotela Korenova poudariti, da nas tiktakanje spremlja na slehernem koraku. Na drugi ravni pa gre za nekakšno študijo o urah, kakršne so bile nekoč, v preteklosti. Zato se srečujemo z raznolikimi vrstami in oblikami, vezanimi na obdobje njihovega nastanka in rabe. Tako zaživi pred nami melanholična atmosfera minulega, ki jo izbira resnih, strogih barv še stopnjuje. Zelena, oranžnorjavkasta barvitost je preprežena z umirjeno sivino, kot bi šlo za otipljivo patino staranja.

Tudi Žerjal je usmeril svoje umetniško iskanje v preteklost. Njegove monotipije, tu jih je razstavil pet večjega formata, poznamo z goriške razstave, o kateri smo že poročali na tem mestu. Pred nami je ponovno školjka z naslovom Zgodovina, njegov poklon Ressleru in pa dokumenti z neberljivo pisavo, s katerimi poudarja našo nezmožnost, da bi se preteklosti v resnici približali in jo razumeli. Vse slike so nastale v letu '82.

Popoln kontrast prejšnjima predstavlja slikar Robert Kozman. Prvič zato, ker nas iz zaprtih prostorov predstavlja v naravo, drugič pa zato, ker so njegove slike v razmerju z grafikami Korenove in Žerjalovimi strogimi izbori barv pravo razbohotenje kolorizma. Na ogled je dal pet pastelov z morskimi motivi. Tu so jadrnice, čolni, ribiči, v ozadju jambori, predvsem pa morje kot ogledalo vsega, polno migetajočih odsevov. Kozman je zelo premišljeno sestavil posamezne elemente, ki tako tvorijo ubrano celoto, slonečo na principu ravnovesja med maso in praznino. Poseben poudarek pa velja drznim barvam, med katerimi prevladujeta modra in rumena. Vprašanje svetlobe, ki ga očitno zaposluje, ga postavlja v območje postimpresionizma.

Razstavo zaključujejo akvareli Andreja Košiča. Teh je pet, vsi predstavlja-

v
Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

GLOBALNA ZAŠČITA SE PREDSTAVI

Slovinci v Italiji,

dober dan in smrt fašizmu! Me ne poznate? Sem Globalnazaščita! Ja, gospa Globalnazaščita, vdova Osim! Vaša perspektiva! Vaša dobrotnica! Vaša Miklavža, če smem tako reči. Vaša prihodnost!

Poslušajte!

1. Če boste imeli mene, Globalnozaščito, vam ne bo treba imeti več otrok, niti tistih edinčkov, ki jih imate zdaj: imela jih bo Globalnazaščita.

2. Če boste imeli mene, vam ne bo treba več napolnjevati slovenskih šol, cerkev in gledališča: napolnjevala jih bom jaz, Globalnazaščita.

3. Če boste imeli mene, vam ne bo treba niti tako malo brati slovensko, kakor berete zdaj: za vas bom brala jaz, Globalnazaščita.

4. Če boste imeli mene, vam kot Slovencem sploh ne bo treba obstajati: za vas bom obstajala jaz, Globalnazaščita.

Zato upajte v Globalnozaščito! Napravite si podobice z Globalnozaščito! Če si česa še niste poimenovali, poimenujte to po Globalnazaščiti! SLORI in DRAGA, delajte okrogle mize o življenju, smrti in čudežih Globalnazaščite! Pišite pesmi o Globalnazaščiti! Sploh ljubite Globalnozaščito!

(Nisem tako debela, kakor bi tista »globalnost« nazakovala. Sploh nisem debela. Niti suha ne. Zaenkrat sem samo duh.)

SKUPINSKA RAZSTAVA

jo pejzaže. Srečamo se z jesensko pokrajino, samotno in tiho, v njej barve tik pred ugašanjem, zato umirjeno oranžne in blizu rjave, listje kot v vrtnicu, skoraj zaslišiš šelestenje. Potem se narava prekrije z belino, da postane negibna. Samo enkrat se pojavi skupina hiš, toda umetnikovo zanima

nje ne gre arhitekturi, ampak zasneženi pokrajini.

Razstava je torej združila štiri umetnike popolnoma različnih smeri. Grafike, monotipije, pasteli in akvarel. Enobarvnost in dva pola mnogobarvnosti — kontrastnost pri Kozmanu in mehko prelivanje tonov pri Košiču. Zanimanje za predmetnost, ki se pa ne odreka

PRVA PESEM

Komaj je šel ta razglas v slovenski svet, so začele na Čuka deževati pesmice v čast Globalnazaščiti. Naj objavimo prvo, ki je prišla.

ZAŠČITA zelenela je
v depozitskem gaju,
z obljubami me pitala,
d'jal sem, da sem v raju.

Fraze raztezavala
h Craxiju visoko,
meni pa do jeter je
segala globoko.

Z Osimom napitan'ga
me je v senčico vabila,
kadar ležal sem pod njo,
me ni ohladila.

Revica pa je sedaj
skoraj ovenela,
birmo v parlamentu
vigred ji je vzela.

Spavaj, draga ljubica!
Večno ne boš spala,
nova veljava dinarja
vetra ti bo dala!

CELOVŠKI ZVON, OJ MILI ZVON

Na položaju

Spoštovani Čuk,

v kritiki, ki jo je o meni napisal J. Š. v NOVEM LISTU, sem zvedel, da klenkljam preveč po svetsko in premalo po domače, brez domoznanstva in domoljubstva, skratka, za Slovence nezanimivo.

Kritika me je pretresla, da sem stopil vase. Zato samokritično obljubljam, da mi bo odslej kembelj udarjal v novih akordih.

Svojim cenjenim bralcem lahko zaupam, da sem že programiral novo tematiko. Naj tukaj navedem vrsto razprav, za katere smo zaposlili najuglednejše slovenske strokovnjake širom po svetu:

1. motiv irhastih hlač v slovenski liriki
2. tipologija kranjske klobase
3. žganci v socialističnem realizmu
4. teološki vidiki kmečke ohceti
5. prihodnost slovenskih čajev
6. jaz pa ti pa židana marelja (etnografska študija)
7. slovenskost kislega zelja
8. kislo zelje s kislo smetano v Primorju

Din don!

Celovški zvon.

simboličnosti v grafikah Korenove, idejna nabitost ob Žerjalovi izpovedi, utrinek lepotnega vtisa marin in jesenska otožnost akvarelov pri slednjih dveh slikarjih. Vse to kot ponovni dokaz, da umetnosti ne moremo določati meja ne po vsebinskem izhodišču ne po izraznem sredstvu.

MAGDA JEVNIKAR

LISTNICA UPRAVE

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

X. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1984. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Rešitev križanke iz prejšnje številke:

Rešitev - Vodoravno: 1. šport, 6. ajda, 10. oltar, 11. Bari, 12. Teodor, 14. led, 15. očka, 16. Atena, 18. RE, 19. mamon, 21. denar, 22. KB, 24. blisk, 26. para, 28. ren, 29. Aleman, 31. osat, 32. odeja, 34. nara, 35. sonet.

PODPODNIKI MLADIKE

Ob poravnavi naročnine so nakazali višje vsote:

Milan Martinčič (Kanada)	61 kan. dol.
Jože Bratina (Gorica)	20.000 Lir
Marko Udovič (Trst)	20.000 Lir
Angela Purger Bandi (Prebeneg)	20.000 Lir
Željka Simčič (Gorica)	20.000 Lir
Marilka Koršič Čotar (Gorica)	25.000 Lir
Viktor Prašnik (Gorica)	20.000 Lir
Janez Sever (ZDA)	20 US dol.

Za tiskovni sklad so darovali:

Slavko Bavdaž 3.000 Lir, »N.N. za Mladiko« 20.000, Tomaž Vetrlih 3.000, Bogomila Švab 10.000, »H.P. za sklad Mladike« 50.000, Andrej Kranjec 5.000, Peter Urbanc 5 kan. dolarjev, Emilija Budin 3 tisoč Lir, Metod Žvanut 3.000, Jože Čotar 3.000, N.N. 20.000 Lir.

DAROVI V SPOMIN

Vinko Levstik, ob 8. obletnici smrti Jožeta Peterlina, ustanovitelja Mladike, daruje 100.000 Lir za tiskovni sklad.

Ivan Peterlin daruje za Mladiko 15 tisoč Lir v spomin na gospo Albino Mamolo.

Vsem se prisrčno zahvalujemo!

SPOROČILA UPRAVE

Zadnja postavka v seznamu darov »N.N. 20.000 Lir« se nanaša na anonimnega bralca ali bralko, ki je poslal glavnemu uredniku kuverto z dvema deset-tisočakoma, zavitima v »Pismu bralcem« iz leta 1981. Če ne gre za dar, ampak za naročnino, naj na isti način sporoči, da znesek prepisemo na račun naročnine.

Popravljamo napako iz prejšnje številke: V spomin na pok. Dušana Černeteta daruje sestra Nada Roberts 50 dolarjev. Opravičujemo se in se še enkrat zahvalujemo.

»Mladiko imam naročeno tri leta, prebiram pa jo že dalj časa. Naročil sem jo predvsem iz dveh razlogov: Kot

koroški Slovenec se seveda zanimam tudi za življenje vas, zamejskih bratov v Italiji. Tako po Mladiki spoznavam vaše življenje, probleme, s katerimi se morate soočati, kulturno dejavnost itd. Drugi razlog pa je vaša dosledna krščanska drža (...) Imam vtis, da ste glasnik slovenstva, resnice in pravice tudi tedaj, ko vaše stališče nasprotuje političnim oblastem. Ravno tega pa pogrešam pri nas na Koroškem...«

— Hvala za lepe besede. Glede naročnine pa beležimo 60 šilingov na račun letnika 1985.

»Pred par dnevi (pismo iz Clevelanda je z dne 5. marca, op. ur.) sem prejel božično številko vaše revije s priloženim voščilnim pismom. Čeprav kasno, voščila nisem nič manj vesel, kakor da bi ga prejel na sam božični večer. Na tujem smo, kjer nam je domača beseda dvakrat bolj draga. Kadarkoli prejmem Mladiko, sem je vesel. Med vsemi slovenskimi revijami jo štejem med tiste, ki so mi najdražje. Zlasti tudi zato, ker v tako lepi meri zajema ves slovenski svet...«

»Parkrat sem poslal "Money order" — niti v reviji, niti pisмено nisem dobil nobenega obvestila. Tako ne vem, pri čem sem, "pod" ali "nad"...«

— Obvestilo smo priložili ob zadnjem nakazilu, menda. Vsekakor ste »krepko nad«: 60 kan. dol. ter zadnjih 100 US dol. gre na račun naslednjih letnikov. Hvala.

* * *

za smeh - dobro voljo

»In vi ste si dovolili prositi mojo hčerko za roko! Zakaj niste prej z menoj govorili!«

»Nisem vedel, da ste tudi vi vame zaljubljeni!«

* * *

»A veš, da je Jože danes na spisku v časopisu?«

»Zaradi visokih zaslužkov?«

»Ne, jutri bo njegov pogreb.«

* * *

Naloga. Tema: »Opišite svojo mamo!

Učitelj: »Karel, ti pa prepisuješ od brata, kaj!«

Karel: »Saj imava isto mamo!«

POPRAVEK

V prejšnji številki Mladike je bilo na str. 51 dvakrat zapisano ime inž. Aljoša Volčič namesto inž. Aljoša Vesel. Inž. Veselu in bralcem se za nerodnost opravičujemo.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38 - Telefon 54390

Dom in delavnica:

Ulica Damiano Chiesa, 91 - Telefon 571326

POSEBNI POPUSTI! OBIŠČITE NAS!